

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Aarsskrift

udgivet af

Haslev Seminariums Elevforening

under Redaktion af

H. RØRBÆK²MADSEN.

1928

INDHOLD:

1.	1928:	Side	3
	I. Formandens Beretning		
	II. Olga Torsbakke (16): Stævnet 1928	—	4
	III. Omkring Stævnet	—	8
2.	N. H. Rasmussen: Haslev Seminarium i 1928	—	16
3.	Ludv. Olsen (12): Hvad er Maalet?	—	23
4.	N. Hougaard: Træk af min Hjemegns Trosliv	—	27
5.	Fr. Larsen (16): Peder Palladius og hans Visitatsbog	—	40
6.	Im. Borgaa (28): Læreren og Spejderbevægelsen	—	58
7.	Chr. Petersen (28): Afskedshilsen til Haslev Seminarium	—	62
8.	P. Jul. Damgaard (24): Et Jubilæumsforslag	—	68
9.	Fra Aar til Aar:		
	I. Mindeord: P. Hansen (12)	—	69
	II. Forflytninger m. m.	—	70
	III. Tilgang af nye Medlemmer.	—	72
10.	Regnskab for Aaret 1927—28	—	75

1928.

I. BERETNING.

Der plejer ikke at være noget at skrive om, naar jeg ved Aarets Slutning skal aflægge »Formandens Beretning« for vor Forening; men i Aar har vi jo holdt Elevstævne, og saa er der da Stof. Dog slipper jeg ogsaa let fra Om-talen heraf; for et Par venlige og taknemlige Deltagere har skrevet om deres Indtryk fra Stævnet, og saa er jeg jo fri, hvilket da ogsaa er meget bedre, da det ikke er saa let at udtale sig uhildet om det, man selv har været med at ordne.

Alligevel vil ogsaa jeg udtrykke min Glæde over Stævnet. Det var virkelig vellykket. Der var Fest og Gen-synsglæde, der var Spøg og Alvor, der var en Stemning, som knyttede os sammen. Og vi var mange, godt og vel 150, og hver eneste Aargang var repræsenteret. Der er slet ingen Tvivl om, at Stævnerne er sikret i Fremtiden. Den eneste Bekymring skulde da være, at vi ikke kunde skaffe Plads til de mange, der sikkert efterhaanden vil komme; men vi er dog heller ikke i den Henseende bange.

Nu er der kun et lille bitte Mindretal af gamle Elever, som ikke er Medlemmer af Elevforeningen, og hvert Aar indmelder den afgaaende Klasse sig, saa at Foreningen nu virkelig fuldt ud repræsenterer Lærerne fra Haslev Semi-narium, og da et forholdsvis stort Antal deltager i Elevstævnerne, fandt Bestyrelsen det rigtigst at foreslaa en lille Ændring i Lovene, for at Bestyrelsesvalget kunde

foregaa under Stævnet ved Generalforsamlingen. Forslaget herom blev enstemmig vedtaget paa Generalforsamlingen ved Sommerens Stævne. Derefter blev der foretaget Valg af to Bestyrelsesmedlemmer, idet Hr. Rørbæk Madsen og Frk. Kirsten Larsen afgik efter Tur.

Rørbæk Madsen genvalgtes enstemmigt; men da Frk. Larsen ikke ønskede at modtage Genvalg, foresloges Frk. Olga Torsbakke og Frk. Louise Skougaard. Ved Afstemningen fik Frk. Torsbakke 22 Stemmer, mens Frk. Skougaard fik 52 Stemmer. Frk. Skougaard var saaledes valgt, og vi byder hende velkommen i Bestyrelsen.

Og hermed slutter jeg saa Beretningen for 1928. — Som jeg berørte det i Fjor, vil jeg ogsaa i Aar nævne, at en Del af vore Medlemmer lider under den herskende Arbejdsløshed. Hvis det passer, at der er ca. 1000 arbejdsløse Lærere, saa er jeg dog vis paa, at Haslevitterne har det forholdsvis godt; men derfor er Arbejdsløsheden jo lige slem for dem, den rammer. Jeg vil som i Fjor opfordre alle Medlemmer til at tænke paa at hjælpe vore gamle Elever til Arbejde, naar der gives en Anledning dertil. Erfaringen viser, at det dog af og til lykkes, og Seminariet vil altid med Glæde give Oplysninger i den Henseende.

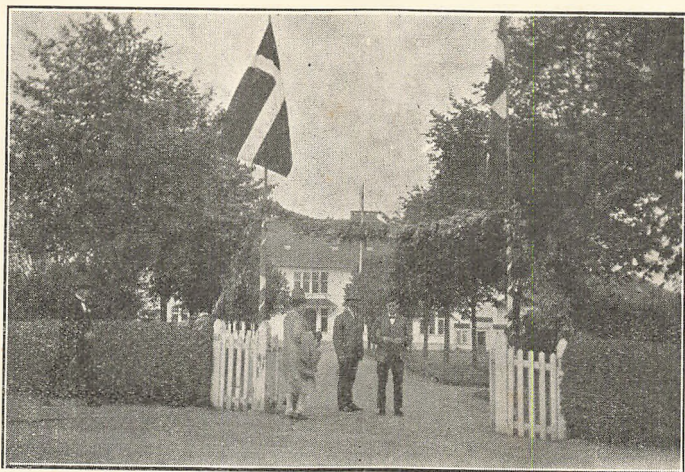
En kærlig Hilsen til alle gamle Elever.

M. Lambertsen.

II. STÆVNET 1928.

Det maa selv de værste Skumlere indrømme, at i Aar var Rammerne om Elevstævnet i Orden. Danebrog vajede fra den genrejste Flagslangs Top, den sidst saa haardt savnede Æreport prangede over Sem.s Laage, og Dorene til de gammelkendte Haller stod paa vid Gab. Der var aaben Vej ind til et Sem. saa straalende, som det kun kan være umiddelbart efter, at Haandværkerne har forladt det, alle Møder blev holdt i den flag- og blomstersmykkede Festsal,

alle Lærere var til Stede, kort sagt, der manglede intet —
 undtagen en Del gamle Elever. Vi var mange Deltagere,
 — Traverbanen svarede bedre end nogen Sinde til sit Navn

Seminarieret i Festdragt.

— men Foreningen har flere Medlemmer og Sem. endnu
 flere Dimittender.

De narrede for øvrigt sig selv, de gode Mennesker, der
 blev borte. For Stævnet 1928 blev en Succes, derom var vi
 alle enige.

Det var nu ikke Rammerne, der skabte denne Succes,
 selv om de naturligvis har deres Betydning, og selv om vi
 skylder dem, der skabte dem, stor Tak. Det var heller
 ikke den Aandens Berigelse, man bød os, de mange gode
 og kloge Ord, vi fik Lejlighed til at høre, selv om de ogsaa
 hørte med til Stævnet og fortjener at mindes med Tak og
 Glæde. Men det, der virkelig betød noget, var selve Sam-
 været og det, som Hr. Lambertsen i sit Indledningsforedrag
 betegnede som Stævnets Aand.

Naar, hvor og hvorledes denne Aand kom, vidste ingen
 bestemt; men vi var mere tilbøjelige til at mene, at det var

Deltagere i Elevstævnet 1928.

under et Maaltid end under et Foredrag, vi gættede paa Højskolens Spisesal fremfor Sem.s Festsal, ja, vi var materielle nok til at mene, at vi spiste os sammen, for ved Bordene, hvor vi til Hr. og Fru Pagh-Petersens Fortvivlelse kæmpede en sejrrig Kamp for at holde Aargangene sammen uden Hensyn til Kuverternes Antal, ved disse Borde skete det meste. Navnlige Kaffebordet med det fri Samvær om Aftenen gjorde Underværker. Her følte vi Stævnets Aand.

Den var en Mindernes Aand, der bestandig fik det til at svirre i Luften: Kan du huske? Kan du huske? men den var mere end det. Den var ogsaa en Forryngelsens Aand, der bragte os Aar tilbage i Tiden. Alle de Forandringer, man ved første Gensyn havde konstateret hos den forhenværende Lærer og Kammerat, fik den til at glide væk. Man saa atter det gamle Ansigt, den gamle Skikkelse, det var ikke længere Hr., Fru eller Frk. den og den, men det var Fornavn og Efternavn som dengang. Den Blaserthed, som Alderen og Forholdene let bringer med sig, forsvandt som Dug for Solen og afløstes af gamle Dages Begejstring. Vi blev atter Haslev Rister, der gik paa Jordens bedste Sem. og havde Jordens bedste Lærere og Jordens bedste Kammerater.

Det var morsomt at være sammen paa de gamle Steder og gøre de gamle Ting om igen, lige fra Villa Galina-Udflugten og til Turen Arm i Arm i Anlægget; men det bedste var, at de kunde taale at gøres om, uden at Minderne tabte i Værdi derved. Vi ved efter dette, at den nuværende værdige Pædagog i det betroede Embede, selv om han paa mange Maader er vokset bort fra Livet paa Sem., aldrig vil naa til at trække paa Skulderen ad det eller føle sig hævet over det. Og derfor tør vi kalde Stævnet en Succes.

OLGA TORSBAKKE.

III. OMKRING STÆVNET.

Da Elevforeningens Formand den 5. August bød os velkommen til Haslev og til Stævnet, da var det med Ønsket om, at »Stævnets Aand« snart maatte indfinde sig for at gøre Dagene festlige og hyggelige, saa at Stævnet maatte svare til sit Formaal at skærpe Fællesfølelsen blandt gamle Elever fra Haslev Seminarium, og lad det være sagt med det samme,

En lille Flok af »de gamle«.

at »Stævnets Aand« hurtigt indfandt sig, om det saa skele om Natten, mens Deltagerne sov — som een af disse mente — eller paa anden mystisk Maade, det lader jeg være usagl. — Stævnet fik fra Begyndelsen den allerbedste Optakt med Gudstjenesten i Haslev Kirke, hvor vel de fleste af os har siddet Søndag efter Søndag i de fire Aar, vi gik i Haslev. — Alle ydre Rammer var i Orden, alt klappede programmæssigt, og hertil kom saa, at den ellers noget karrige Sommer var os

gavmild og netop til denne Lejlighed skænkede os et Par af de rigtige Sommerdage med Solskin og klar Himmel; her var alle Betingelser for godt kammeratligt Samvær, og Samværet blev godt. — Hvis Byens mere morgenduelige Borgere den Søndag Morgen havde set den Forsamling, der gik den gamle kendte Vej ad Søndergade til Seminariet, da havde sikkert ingen af dem været i Tvivl om, hvem det var, som

To 09'er: Pagh Petersen og Chr. Th. Roos.

den Dag gæstede Skolen med de smukke hvide Mure og det røde Tag, Genkendelsens Glæde tilkendegav tydeligt, hvem Gæsterne var.

Men hvad var nu Meningen med dette — maaske et Par Dages forhøjet Ferienydelse? — Nej! noget, som stikker langt dybere; der var noget fra gamle Dage, som skulde opfriskes paa ny, nemlig Kammeratskabet, det, som har sin store Værdi, mens man gaar paa Seminariet, og hvis Værdi

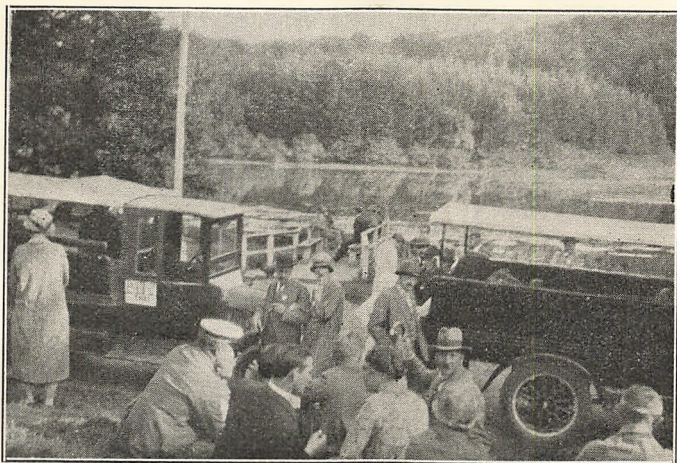
ikke tabes eller forringes, naar man skilles; dette gav sig ogsaa Udtryk under hele Stævnet: lige fra Begyndelsen af var al pædagogisk Politur strøget bort, og det var Kammeraterne, der samledes, og det var Kammeratskabsfølelsen, som var den bærende. — Det var Kammeraterne, som hver Morgen under vort smukke Silkebanner samledes til Morgensang, og det var Kammeraterne, som Stævnets sidste Aften

Ægte Bornholmere.

saluterede med Vittigheder og trakterede hinanden efter bedste Evne og paa en saadan Maade, at man skal søge længe for at finde Mage til Skarpskydning, og hvis nogen den Aften havde paastaet, at gamle Haslevitter er snærpede Pædagoger, da skulde en saadan blot have tilbragt den sidste Aften uden for Højskolens Vinduer, og vedkommende vilde da være gaaet hjem fra en Fornøjelse bedre og billigere end en Aften i Tivoli. — Jo, hvor gamle Haslevitter er samlet, der maa man sande det gamle Ord, at »Alvor og Gammen kan godt sammen«; thi for mange rummer det vel nok ogsaa Alvor saaledes at stilles Ansigt lil Ansigt med en svunden Tid, der er vel altid noget vemodigt ved at blive mindet om

Fortiden, den, der aldrig vender tilbage. — »Mindet lader som ingenting, er dog et lønligt Kildespring«, e! Bindeled, som holder Forbindelsen mellem Fortid og Nutid vedlige; saaledes er det vel, naar vi genser Haslev, hvor næsten all, hvad Øjet møder, taler til os med Mindets stærke, underfulde Sprog; der er jo Skolen, som minder om kaade Stunder i kammeratligt Samvær og lunge Timer med brydsomt Ar-

Ved »Villaen«.

bejde, og der er Skovene omkring Haslev, hvor mange Ungdomstanker er tænkte og mange Ungdomskaadheder udtalte, hvor hviskes der ikke om alt dette fra hver Bøgekvist, og saa er der — vel næsten det bedste af all — »Galina«, hvortil Seminariets Ungdom altid valfarter, derfor maatte Stævnets Deltagere da ogsaa derud for at være rigtig unge igen, og var der nogen Steder, hvor Minderne tog Fart, saa var det vel her. — Stævnets højeste Deltager maatte straks op paa Bakken for at prøve, om Vippen og Gyngen stadig gik lige let, eller om der muligvis trængtes til Smørelse; og saa levedes ellers all om igen, Spadsereturen omkring Søen, Damerne Arm i Arm, som da de var unge, og Herrerne i Smaagrupper

ivrigt santalende, all mens Røgen fra Cigarerne pustedes ud i store Masser. — Skade kun for Stemningens Skyld, at det ikke var Maaneskin — men mon egentlig »Galina« gennem de mange Aar har forandret sig for de ældre — jeg tror det næppe. Her ude var naturligvis den traditionelle Kaffe Toppen paa Kransekagen, og her viste Stævnets Aand sig ret at være til Stede, Stemningen var god, og Humøret

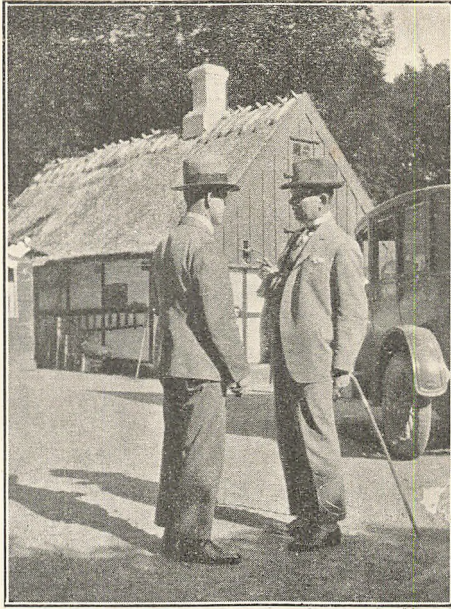

En »stor« og en »lille«.

steg, efterhaanden som der fortaltes »sjællandske Historier«, her var Feststemning, og Deltagerne maa have været præget deraf og set meget fredsæle ud; thi pludselig skaffede Hønsene sig ganske ugenert Adgang til Bordene og tog for sig af Retterne, som om all var i sin bedste Orden, hvilket ogsaa foranledigede Hr. Hougaard til at mene, at de maatte være klogere end Høns i Almindelighed — ja maaske.

Se — dette med Kammeratskabet og Minderne, det maa

naturligvis i nogen Grad blive noget for den enkelte eller de enkelte, som hører sammen Aargang for Aargang, og selv om det er Stævnets Formaal at uddybe og forny dette, saa at det altid kan være lige levende og aldrig blive gammelt, saa er der dog ogsaa et andet, og det er at skabe Fællesfølelse, saaledes at alle gamle Elever danner et Hele og føler, at de er fælles om det, som Skolen gav dem, og derfor ogsaa gerne

Ved »Villaen«.

vil staa sammen om Skolens Ære, men tillige vil staa sammen for at danne en Helhed udadtil; og Rørbæk Madsen fremkom under Stævnet med en Udtalelse, som slog Rod i mit Sind, fordi Tanken, saavidt jeg forstod den, var denne, at vi var samlet, fordi der var noget, som kunde samle os, og som vi derfor skulde værne om og uddybe til Gavn for Fællesskabet og Enigheden; og derfor bringer jeg personlig en Tak, fordi vi unge følte os hjemme under Stævnet og

følte, at vi ogsaa hører med i Kredsen, der staar Fanevagt om Skolen, og saa vilde jeg blot ønske, at vi ikke alene maa være fælles om Elevstævnerne, men at vi baade i Festdage og Arbejdsdage maatte finde hinanden og opleve det, som Zakarias Nielsen synger om:

»I ældre, giv de unge Daab
af Mindets Helligvande.
I unge, styrk de ældres Haab
ved Modets Skrift paa Pande.
Blev end vi slækket, dog vi har
endnu det sunde Vingepar,
som Haab og Minde nævnes.«

Mon ikke her er Grundlag for Fællesskab og Enighed, for frugtbar Vekselvirkning mellem de ældre og os unge?

Ved »Villaen«.

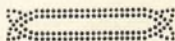
Se — det er nu blot Tanker, som trænger sig frem, nu da jeg i Mindet lever Stævnet om igen, og der kunde naturligvis være mange andre, som var værd at drage frem, saa mange Enkeltheder, som var værd at uddybe, men det tillader Pladsen ikke, kun er der een Ting endnu, som jeg synes skal drages frem, fordi den gav Festen et Skær af Højlid, det er

den Taknemmelighedsfølelse, som i disse Dage gav sig Udtryk i Ord, og som bundet i et godt Forhold mellem Lærere og Elever indbyrdes, og maatte det Forhold fremdeles være godt. — Kan det saa i mangel »en betænkelig Stund« se trøstesløst ud for dem, der staar i Skolens Arbejde, mon saa ikke den Tak, som Stævnets sidste Aften fik Udtryk i Ord, er et Vidnesbyrd om, at Arbejdet ikke er udført forgæves, og mon ikke vi er mange, som ved, at hvad der blev givet os i disse Aar, er en uvurderlig Hjælp for os, naar vi kommer til at staa som en Ener, hvor vi før vandrede i Flok og Følge?

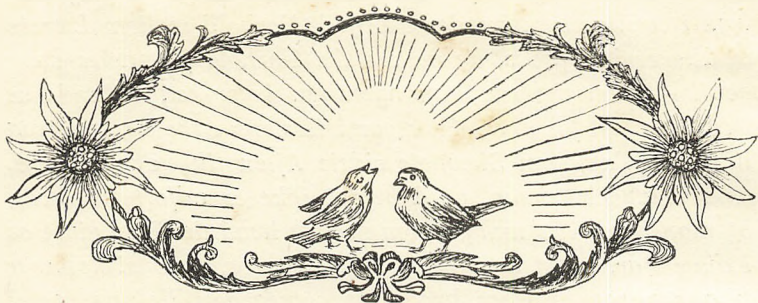
Mon vi saa ikke tillige ønsker, at dette Arbejde fremdeles maa fortsættes? Og bliver det fortsat og stadig øvet i trofast Kærlighed, mon vi saa ikke alle har Lov til at tro, at Tiden en Gang vil række frem mod Høst og Sædekornet bære gylden Frugt?

Med disse Tanker i min Erindring en Tak for Stævnets rige og gode Dage.

EN YNGRE DELTAGER.

HASLEV SEMINARIUM i 1928.

Saa er nu atter et Aar gaaet. Jeg ser, at Datoen under sidste Aarsskrifts Artikel netop er den 14. Januar, og naar jeg tænker tilbage, synes det mig ikke saa længe siden, jeg arbejdede med den sidste Beretning. Naar Tiden gaar saa hurtigt, da gælder det for os at faa den anvendt paa den bedste Maade, saa vi ikke ved Aarets Slutning skal have mange spildte Lejligheder og Timer at se tilbage paa; men heller ikke maa vi glemme, at efterhaanden som Tiden gaar, rykker vi Evigheden nærmere og tillige det Øjeblik, hvor vi skal aflægge Regnskab for, hvorledes vi anvendte »den kostbare Tid.«

Med Hensyn til Lærerkræfterne ved Haslev Seminarium er der ingen Forandring sket i 1928. Fagfordelingen er den samme, som den har været i de senere Aar. Seminarielærer Hougaard har haft Regning, Naturhistorie, Fysik, Skrivning og Tegning; Seminarielærer Lambertsen Dansk, Pædagogik og Gymnastik (i II. Kl.); Fru Lambertsen Regning i F. Kl. samt Gymnastik med alle de kv. Elever; Musiklærer Grahn Sang, Violin og Orgel; Seminarielærer Jensen Dansk i I. Kl., Matematik, Geografi

samt Gymnastik (i I. og III. Kl.); Frk. Alfrida Pedersen Haandgærning. Uddannelsen i praktisk Skolegærning er dels foregaaet paa Haslev Kommuneskole (6 Timer ugentlig) under Ledelse af Overlærer Pedersen, der siden 1920 fører op ved Eksamen i Faget, med Frkn. Andreasen og Claëssen samt Lærerne H. O. Nielsen og V. Thure som Medhjælpere, dels paa Seminariet (3 Tim. ugentl.) under Medvirken af Seminarielærerne Hougaard og Lambertsen og undertegnede, der tillige som ellers har undervist i Fagene Kristendomskundskab og Historie.

Forberedelsesklassen har været undervist af Lærer C. Larsen undt, i Sang, Musik og Regning.

Elevantallet er atter gaaet lidt ned i Forhold til Antallet 31. Decbr. 1927. Da var der 38 i III. Kl., 30 i II. do., 28 i I. do. samt 40 i F. Kl. Ialt 136. Ved Udgangen af 1928 var der 29 Elever i III. Kl., 30 i II. do., 28 i I. do. samt 41 i F. Kl. Ialt 128. Til Cirkulæret af 2. Febr. 1927, der fastsætter 28 som Maximum af Elever i en Seminarieklasse, kom i Sept. 1928 en Tilføjelse, der tillader at optage yderligere 2 Studenter eller Realister som hospiterende Elever i II. Klasse. Tallet 28 kan derfor i de 2 sidste Klasser stige til 30.

Til afsluttende Eksamen i Maj Maaned indstilledes og bestod samtlige 38 Elever i III. Klasse med flg. Gennemsnitskarakterer: 4 mg+, 14 mg, 13 mg?, 6 g+ og 1 g. De 30 Elever, der indstilledes til I. Del, bestod ligeledes alle Prøven. Til Oprykningsprøven til II. Klasse bestod af I. Klasses 28 Elever de 27 og oprykkedes. Optagelsesprøven afholdtes i Dagene 26.—29. Juni. Til denne indstillede sig 44 Aspiranter; deraf bestod 9 ikke Prøven, og af de 35 bestaaede optoges i I. Kl. det tilladte Antal 28. Som Censorer i Aar fungerede efter Indbydelse af Seminariet velvilligst Overlærer Pedersen, Lærerinderne Frk. Andreasen, Claëssen og Kymer samt Lærerne H. O. Nielsen, V. Thure og Chr. Rungsted, Haslev Kommuneskole.

Med Hensyn til »det ydre«, Bygningerne m. v. er der i 1928 intet særligt foretaget udover de alm. Reparationer og Fornyetser. Ligesom i de foregaaende Aar er der anskaffet en Del Bøger til Biblioteket samt enkelte Ting til Samlingerne.

I Dagene 1.—6. Juni, da Eksamen var forbi, havde en Del af den vordende III. Klasse en Udflugt til Bornholm, hvorved de fik Lejlighed til at se denne ejendommelige Del af vort Fædreland, dens skønne Naturomgivelser, dens Klipper, Kyster, Rundkirker m. m. Ligeledes havde samme Klasse i de Dage, der var Optagelsesprøve, den aarlige Tur til Møen; Turen var begunstiget af et meget smukt Vejr, og ligesom i de foregaaende Aar blev de gæstfrit modtaget af nogle af Beboerne i Borre Sogn under Medvirken af Førstelærer Lundkvist, Borre.

Efter Sommerferien havde samme Klasse 31. August sammen med Seminarielærer Lambertsen den aarlige Tur (pr. Biler) til Ringsted, Fjenneslev, Bjernede og Sorø med Fremvisning af og Foredrag om Kirkerne, Sejltur paa Sorø Sø m. m. I Begyndelsen af September benyttede II. Kl. samme Befordringsmiddel til den traditionelle Tur til Frederiksborg Slot. Paa Turen dertil besaa vi Slangerup Kirke og paa Hjemturen Roskilde Domkirke med Kongebegravelserne. Efter at vi havde set disse, fik vi Indbydelse til at se Kommunalærer Houbyes Observatorium, hvor vi havde Lejlighed til at betragte Stjernehimlen i den store Kikkert og fik adskillige interessante Oplysninger om vort Univers.

II. Klasse har sammen med Seminarielærer Hougaard og Jensen haft de sædvanlige Ture til Faxe Kalkbrud, Lellinge Skov, Køge Aas, Herfølge Kirke og faaet Lejlighed til botaniske og geologiske Undersøgelser. Da det ved Middagstid Fredag den 23. Marts rygtedes, at Højerup Kirkes Kor om Morgenen var styrtet i Havet, var om Eftermiddagen de fleste af Eleverne fra de for-

skellige Klasser sammen med mange andre ude ved Klinten for at se det mægtige Skred.

Den 23. Februar havde Seminariet Besøg af Hs. Excellence Undervisningsminister Byskov, Professor N. A. Larsen, Kontorchef Hegermann-Lindenchrone, Fuldmægtig Michelsen samt forskellige Rigsdagsmænd af de forskellige Partier, Medlemmer af det Udvalg, der var nedsat i Anledning af det forelagte Forslag om Tilskud ifølge særlig Lov til de private Seminarier. Udvalget kom med Toget 10,19 og hørte paa Undervisningen i alle Seminarieklasser hos Seminarielærer Hougaard, Lambertsen og Grahn samt besaa Lokalteterne, Samlingerne m. m., til de atter henad 12 forlod Seminariet for at spise Frokost paa Jernbanehotellet, før de med Toget 1,25 rejste til Vordingborg.

Sanginspektør Wöldike inspicerede Seminariet den 2. April og overværede Undervisningen i alle 3 Seminarieklasser.

Tilskudsloven gennemførtes, og den deri paabudte Vurdering af Seminariets Bygninger, Samlinger, Bibliotek m. m. fandt Sted i Sommermaanederne, og Seminariets Tilskud er derved blevet faste og lettere at beregne, saa den vedtagne Lov giver os sikrere økonomiske Forhold at arbejde under.

I Statsunderstøttelse til Eleverne modtog Seminariet 10,400 Kr., der fordeltes saaledes:

7000 Kr. til 24 Ansøgere (af 28) i III. Klasse.

3400 - - 14 — (af 19) i II. Klasse.

Understøttelserne uddeltes i Portioner fra 150 til 400 Kr. pr. Elev. Desuden fik 5 Elever i III. Klasse hver 50 Kr. af Skrikes Stiftelses Legat, 2 Elever i III. Kl. hver 200 Kr. af Gerickes Legat og 1 i samme Klasse 120 Kr. fra »det Classenske Fideikommis«. Af Boesgaards Legat

fik en Elev i III. Klasse 300 Kr. Fra forskellige Amters Skoleraad har en Del Elever opnaaet Understøttelser varierende fra 50 til 215 Kr. pr. Aar hver.

Ligesom i de foregaaende Aar har Eleverne klassevis haft deres Bibeltimer, og nogle af Lørdagstenerne har vi haft Foredrag paa Festsalen. Nedennævnte Talere har i Aaret 1928 glædet os med at tale over de vedføjede Emner:

Højskolelærer B l o m g r e e n: Uganda.

Højskoleforst. T h o r l ø: Kanada (m. Lysbilleder).

Pastor J o h. L a r s e n: Grundtvigs Salmer.

Overmaskinmester S v e n d s e n: Et Højspændingsværks Anlæg og Indretning.

Forstander K v æ r n d r u p: Fra min Rejse til det hellige Land (m. Lysb.).

Realskolelærer P e t e r s e n: Skolen og Ædruelighedsarbejdet.

Kommunelærer H o u b y e: Astronomisk Foredrag (med Lysb.).

Højskolelærer B l o m g r e e n: Korea.

Forst. P a g h - P e t e r s e n: Guds-Rigets Komme.

Desuden har Missionær T r ø m b o r g fra Assam fortalt om Arbejdet blandt de unge paa Kostskolen i Kairebani. Violinisten og Cellisten Vitus Rathsach gav en Demonstration og Musikaften i September Maaned, og i December oplæste den norske Skuespiller P. Sigurth udvalgte Stykker af Ibsen, Bjørnson, Lie m. fl.

I Anledning af 100 Aarsdagen for Henrik Ibsens Fødsel afholdt »Baunen« en Mindefest den 24. Marts. Musiklærer Grahns Kor medvirkede, og Seminarielærer Lambertsen holdt Foredrag over Emnet: Spliden mellem Kunst og Liv hos Henrik Ibsen.

Lørdag den 6. Oktober afholdtes en Fodboldkamp

med Vordingborg Sem. Bagefter holdtes en fornøjelig Sammenkomst i Gymnastiksalen med Kaffebord, Underholdning af forskellig Art samt Oplæsning af Seminarielærer Lambertsen.

»Baunen« har desuden i Aarets Løb haft adskillige Sammenkomster med Diskussion, Musik, Foredrag af Eleverne selv samt anden Underholdning.

Afslutningsfesten for Dimittenderne afholdtes den 31. Maj i Gymnastiksalen, der var smukt pyntet. Mange af Elevernes Forældre glædede Seminariet med deres Nærværelse. Bestyrelsens Formand, Provst H. Blom, og Seminarielærer Lambertsen talte til Dimittenderne (Prof. N. A. Larsen var forhindret i at være Censor og var ikke til Stede). Derpaa havde jeg den Glæde at overrække de 38 nye Lærere og Lærerinder deres Eksamensbeviser samt bringe dem Seminariets Lykønskning i Anledning af den overstaaede Eksamen. Derefter drak vi den traditionelle Chokolade, og saa vekslede Sange og Taler fra Forældre, Gæster, Lærere, bortdragende og tilbageblivende Elever. Det glæder mig at kunne meddele, at henved Halvdelen af Dimittenderne har eller har haft Pladser; men svært er det i denne Tid for mange at maatte gaa arbejdsløse, og en Del af dem, der blev dimitteret i Sommer, har intet Arbejde kunnet faa endnu.

Til megen indbyrdes Glæde for Eleverne har de ogsaa i 1928 foretaget de fornøjelige Smaature til Bregentved, Gisselfeld og Villa »Galina«. Holmegaards Glasværk har ogsaa været besøgt. De sædvanlige Klassefester holdtes i November Maaned, og med Julefesten Fredag den 21. December sluttede vi 1928. Denne havde som ellers et fornøjeligt og stemningsfuldt Forløb. Først sang Julekoret nogle Julesalmer; derpaa talte Seminarielærer Lambertsen. Saa gik vi ned i Gymnastiksalen, hvor man atter maatte beundre den Opfindsomhed, der gøres fra Julekomitéens Side, og det store Arbejde for at gøre

Salen saa smuk som muligt til denne Fest. Der tilbragte vi en 1½ Time med Chokoladedrikning, et Par Taler, 2 i Festens Anledning forfattede Sange blev sungne, og ellers et hyggeligt Samvær i Omgivelser, der stærkt mindede om Jul. Saa gik vi atter tilbage til Festsalen, hvor Deltagerne underholdtes med Klaver, Violinspil og Solosang under Musiklærer Grahns Ledelse. Efter dette samlede vi paa ny i Gymnastiksalen, hvor der fremvistes to Tableauer, »Nisseliv i gamle Dage«. Det ene foregik paa et dertil indrettet Høloft, hvor vi saa to Nissefamilier samlede om Grødfadet; det andet foregik i en Skov, hvor vi saa Dansen, de opførte, medens et »Baal« brændte muntert i Baggrunden og gav det hele et romantisk Præg. Derpaa serveredes Is, og Festen og Aaret sluttede med en Andagt af Seminarielærer Jensen. Med gensidige Ønsker om en »glædelig Jul« skiltes vi for at tilbringe Julen sammen med vore kære med Tak for alt godt, 1928 havde bragt os paa Haslev Seminarium.

Ogsaa jeg slutter denne Artikel med Tak til hver tidligere Elev, der med Kærlighed tænkte paa os og vort Arbejde i Aaret, der gik, og jeg beder Dem ikke at glemme os i 1929, men huske os i Deres Bøn, saa Arbejdet paa Haslev Seminarium i 1929 maa blive Gud til Ære og Mennesker til Velsignelse.

Med hjertelig Hilsen til hver tidligere Elev, der læser dette.

Deres hengivne

N. H. R a s m u s s e n.

Haslev, den 13. Januar 1929.

HVAD ER MAALET?

Den dybe Forstaaelse for folkelig Frihed har sat sig mange mærkelige Afvisere ved det aandelige Livs Alfarvej i vort Folk. Fremmede kan maaske lettest se det og forarges over ét samtidig med, at de betages og torundres over et andet.

At man i et Land, hvor Stat og Kommune ordner saa godt som hele det offentlige Undervisningsvæsen, samtidig kan overlade Uddannelsen af de vordende Lærere til private Seminarier, er ikke straks indlysende for en Udlænding.

Vi burde heller næppe regne det for en Selvfølge, men betragte det som en god Guds Gave til vort Folk, takke Gud derfor og værne derom, som man værner det hellige.

Skønt det endnu ikke saa nær er et halvt Aarhundrede siden, at vi fik vort første Indre Missions Seminarium, og skønt det andet — Haslev Seminarium — endnu ikke har kunnet fejre 25 Aars Jubilæum, saa er der dog løbet saa meget Vand i Stranden siden da, at vi nu knap forstaar, med hvor megen Forventning og Glæde man da saa hen til disse Skoler, hvorfra mange alvorlige Guds Børn med Rette ventede Strømme af Velsignelse ud over Sogne og Byer i vort Land.

Der er bedet mange, mange brændende Bønner forud for en Lærerkaldelse i mange af vore Skoledistrikter, og der er bedet endnu flere for Lærere og Elever paa vore Seminarier. Hundreder af Hjem ud over vort Land har Dag for Dag i Aarevis sendt varme og kærlige Tanker til

det Sted, hvor en Søn eller Datter gik for at uddannes til en betydningsfuld Livsgerning.

Det er et Indre Missions Seminarium, tænkte Forældrene, der er vort Barn i gode Hænder og paa en god Vej mod et helligt og ophøjet Maal!

Mange, mange unge har efter deres personlige Tros-livs Fremvækst mærket Guds Kald, at de skulde indvi deres Liv til en Gerning, der direkte kunde fremme Guds Rige i vort Folk paa et Omraade, hvortil Vejen syntes nogenlunde fremkommelig. Deres Tanker faldt da naturligt paa Lærergerningen. Og det var dem lige saa naturligt at søge Uddannelsen paa et af vore Indre Missions Seminarier. Vi kender vel hver især fra Kammeraternes Kreds nogen, som fra den første Dag paa Seminariet havde et himmeltegnat Maal for Øje og holdt det fast. Maaske vi dog ogsaa med Smerte erindrer, at nogen fra Begyndelsen regnede med Guds Kald, men senere kølnedes og tog Lærergerningen som en agtværdig og god Levevej, hvad den ogsaa er, eller maaske som en kulturel Opgave, hvilket ogsaa lader sig gøre med reddet Ære.

Men Maalet! Det, som var Maalet for vore Indre Missions Seminarier, glemtes desværre ofte af disse Skolers Sønner og Døtre, skønt de endnu tydelig erindrede Forløbet af de puniske Krige og Antallet af Pattedyrenes Halshvirvler.

Apropos, Pattedyrene! Det kunde sikkert give en adskilligt at tænke paa, om man fik Tallet paa dem, der efter endt Læreruddannelse i k k e regner M e n n e s k e t med til P a t t e d y r e n e.

Ikke, fordi jeg antager, at Tallet vil blive stort. Heller ikke, fordi jeg regner denne Anskuelse eller Ikke-Anskuelse for afgørende. Men fordi det viser noget af, hvad der kan naas i Uddannelsestiden.

Thi denne Placering af Mennesket er som bekendt ikke almindelig i de Kredse, der har baaret vore Seminarier frem.

Spørgsmaalet: Hvad er Maalet? kan derfor have sin afgjorte Berettigelse.

Der er en Mængde aandelige Virksomheder, som ved Starten havde et fast kristeligt Maal for Sejladsen og Flaget i den højeste Mast, men som senere mere synes at være optaget af at holde Rækkerne fulde og hævde det gode Renomé.

Dette har heldigvis ikke været vanskeligt for vore Seminarier, der vist fra alle Sider nyder det bedste Omdømme. Og det er der stor Grund til at glæde sig over, thi det skaber Mulighed for, at disse Skoler kan faa Betydning i videre Kredse end ellers. Men Maalet, det store Maal, som maa dækkes bag Navnet, Indre Mission, dette Maal taaler ikke at staa »skjult mellem Løv i det fjerne«.

Den Indvending vil meget let kunne rejses, at vore Indre Missions Seminarier næppe vil faa en gunstigere Stilling over for Statsmagten og over for Offentligheden i det hele, om de altfor tydeligt arbejder hen mod det særlige Maal, at fremme Guds Rige.

Man skal ikke være udæskende, ikke vække Opsigt!

Jeg vil mene, at der er noget om denne Tale, og at det endogsaa kunde blive truende for Skolernes fremtidige Bestaaen som statsunderstøttede Institutioner.

Men denne Synsmaade maa aldrig have Lov til hverken at lokke eller true nogen fra det, som er Maalet over alle Maal.

Ja, jeg mener endda, at vi tør sige det i den Form: Vore Skoler for Uddannelse af Lærere har ingen videre Berettigelse, om de ikke paa alle Omraader af Undervisningen sætter Hensynet til Gud og hans Rige som det første og viser de unge, at det bør man gøre.

Den aandelige Kamp, som vedvarende føres om Undervisningens Form og Indhold, rummer mange Stridsspørgsmaal, hvorom ogsaa troende Mennesker kan have vidt forskellige Meninger. Og jeg vil bestemt protestere

mod de Bestræbelser, der gaar ud paa at levere os alle færdigsyede »kristelige« Meninger om alt muligt.

Men det maa ikke derfor tilsløres, at en kristelig Virksomhed, der ikke først og sidst, i tykt og tyndt, i Fest og Arbejde, i Modgang og Medgang altid tager et Førstehensyn til Guds Rige, den er slet ikke kristelig, thi det kristelige findes kun, hvor det raader.

Det kristelige kan ikke findes som Ballast i Skibet, end ikke som Last. Det kristelige er levende og virksomt og findes kun som Skibets Besætning, Kaptajn, Styrmand, Baadsmand og Matros. Som den, der paa een Gang befaler og udfører Befalingen.

Det er min bestemte Opfattelse, at hvis dette bliver efterfulgt stærkere, da vil Bestanden af kristelige Lærere vise sin Betydning ude i det praktiske Skolearbejde paa mange Felter.

Der vil blive ryddet op i ukristelige Lærebøgers uhyggelige Kæmpedyng.

Der vil blive fundet kristelige Former for Disciplin og Optræden.

Der vil findes Vej gennem Børnenes Hjerter til Forældrenes.

Der vil sættes Mærker ved Historiens sande store, og der vil blive rammet en tyk Pæl gennem mange tykke nationale Løgne, der siges at fremkalde Fædrelandskærlighed, om det end snarere burde kaldes Fremmedhad.

Med andre Ord: Der vil fra kristelige Lærere brede sig kristelig Uro til den store roligt sovende Del af det danske Folk, der skønt døbte dog mener, at Kristendommen kan medbringes i indpakket Tilstand som en anden Vare, der er beregnet til den private Husholdning.

Jeg paakalder ikke nogens Hjælp til at faa sat Kristendommens Læresætninger i System.

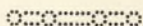
Disse Sætninger er sat nydeligt op paa Papiret og af mange forskellige og paa mange Maader, som det ikke er min Sag at laste.

Det, vi bestandig maa drøfte, er noget vigtigere: Hvorlede kan vi vise Mennesker ind i Samfundet med Gud, og hvorledes kan vort eget Liv blive rigt og velsignet?

Ingen bør misforstaa mig, naar jeg udtaler den Mening, at det bør være vore Seminariers vigtigste Opgave at belyse dette Spørgsmaal dygtigt og med aandelig Takt og Visdom.

Ja, burde man ikke — med eller uden Statens Godkendelse — sætte dette Spørgsmaal som Hovedfag paa Programmet?

L u d v. O l s e n.

TRÆK AF MIN HJEMEGNS TROSLIV

Da jeg i Begyndelsen af dette Skoleaar blev anmodet om at skrive en Artikel til Aarsskriftet, og det blev mig foreslaaet at skrive lidt om min Hjemegns Trosliv, faldt dette Forslag paa en mærkelig Maade sammen med en Tanke, som har sysselsat mig noget det sidste Par Aar, at Troslivets Historie paa min Hjemegn de sidste Menneskealdre burde skrives, inden det blev for sent, d. v. s. inden de gamle døde, som havde været med i Bevægelserne, og som kunde fortælle os, hvad de havde oplevet. At jeg selv skulde optræde som Historiker, faldt mig ikke ind, da jeg bl. a. bor for langt borte til at kunne samle Materiale, og jeg var ved at tro, at det allerede var for sent. Imidlertid opdagede jeg til min store Glæde nu i Efteraaret, at en Del af Arbejdet var gjort, idet der paa Lohses Forlag udkom en Bog: »Jens Maarbjerg og Ellen Marie« af Jens Abildtrup, som meddeler, at han

har sine Oplysninger væsentlig fra Lærer Maarbjergh, Nr. Nissum, som stammer fra en af de Slægter, som mest har været med til at præge Sahl Sogns og Omegns Troslov, og som derfor har haft de bedste Kilder at øse af. I den første Del af min Artikel vil jeg væsentlig benytte nævnte Bog som Kilde, og denne Del ser jeg mig nødsaget til at gøre kort, da jeg ellers maa lægge for meget Beslag paa Pladsen. Hvad jeg kan føje til, støtter jeg dels til mundtlige Overleveringer, dels til min egen ca. halvtredsindstyve Aars Erindring.

Mens Rationalismen herskede i Kirkerne i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, var der flere Steder i Landet, ogsaa i Sahl, Mennesker, som ikke følte sig tilfredsstillet af den aandelige Føde, de kunde faa i Kirkerne. De stod i Forbindelse med Brødremenigheden i Christiansfeld, som drev, hvad vi nu vilde kalde Indre Missions Virksomhed omkring i Landet. Troende Mænd rundt omkring fra flyttede til Christiansfeld og tilførte Menigheden der megen aandelig Kraft. I Tyverne klagedes der over, at de smaa Brødremenigheds Samfund var ved at miste deres Kraft, og at Sløvhed og Verdslighed var ved at trænge sig ind i dem.

Da kom der ca. 1830 en ny Vækkelsestid, de gudelige Forsamlings Tid, og til de nu opdukkende Samfund sluttede sig Brødremenighedens Folk. Brødremenighedens Missionær Frands Lund i Skjern skriver saaledes:

»I Ejsing og Sahl havde vi den Glæde at se en ny Opvækkelse, og ved Mødet havde vi 70 Tilhørere, som var omfattede af Naaden. Med de vakte i Fousing, Ølby og Hjerm talte vi enkeltvis.«

Denne Vækkelse i Sahl og Ejsing hidrørte, saavidt man ved, fra Chr. Sørensen, Haasum, der 1827 begyndte at rejse omkring i Salling og Hardsyssel som Lægprædikant. 1837 besøgte den bekendte P. Larsen Skræppenborg og Skolelærer Rasmus Sørensen fra Sjælland Egnen

paa en Rejse i Jylland, og disse Mænds Virksomhed satte dybe Spor.

Ved denne Tid opvakte Herren Mænd paa Egnen, som kunde føre hans Sag videre i Vest- og Midtjylland. De betydeligste af disse var Iver Viftrup fra Handbjerg og Jens Maarbjerg fra Sahl. Om denne sidste handler foromtalte Bog, som jeg gerne vil anbefale til dem, der interesserer sig for Troslivets Historie i vort Land, og hvoraf det, jeg her meddeler, er korte Uddrag.

Jens Maarbjerg var blevet vakt ved at høre P. Larsen Skræppenborg. Han begyndte at gaa til Helligforsamlinger, og ofte gik han mange Mil for at høre en levende Forkyndelse. Omsider naaede han igennem til Fred.

Da han var blevet gift og havde overtaget sin Fødegård, begyndte han at tale ved de gudelige Forsamlinger. I Bogen om Jens Maarbjerg fortælles, hvordan en Forsamling formede sig. Vi kan nu næppe tænke os, hvor beskedne Forholdene da har været.

Kun de færreste i Forsamlingen havde Salmebøger, og da hele Belysningen var et enkelt Tællelys, saa største Delen af Stuen laa i Halvmørke, vilde de fleste heller ikke kunne se, selv om de havde en Bog. Salmesangen foregik da paa den Maade, at efter at en Salme af Brorsons eller Kingos Salmebog var foreslaaet, rejste Jens Maarbjerg sig fra sin Plads, holdt Salmebogen hen til Lyset og læste de to første Linier, som Forsamlingen derpaa syngende gentog, derpaa læstes de to næste Linier, som Forsamlingen ligeledes sang efter o. s. v.

Da Salmen gerne var lang, tog det jo gerne nogen Tid at komme igennem den paa den Maade. Efter Salmen blev der læst en Prædiken af Luther eller en anden af de gamle Forfattere. Efter at der atter var sunget en Salme, rejste Jens Maarbjerg sig og aflagde et Vidnesbyrd i Tilslutning til det læste. Talen drejede sig om to Ting:

1. At vi ved Adams Fald er plad fordærvede, saa vi er hjemfaldne til evig Straf.
2. At Jesus har gjort Fyldest for alle vore Synder, og at vi ved at tilegne os hans Fortjeneste af Naade kan blive frelste.

Han begynder med Bøn, og under denne kan han henvende sig til Forsamlingen med Vidnesbyrd, som atter kan gaa over i Bøn, saa Bøn og Tale kan flyde ud i ét.

Naar Jens Maarbjerg er færdig, rejser en af de andre sig og siger nogle Ord, hvorefter der sluttet med Bøn, og der synges nogle Salmer.

Hvis vi skulde overvære en saadan Forsamling, vilde vi vistnok finde den noget langtrukken. Vi kan jo i vore Dage ikke synge Kingos eller Brorsons Salmer uden i forkortet Gengivelse. Vi finder, at de fleste Præster prædiker for længe. Vi maa imidlertid huske, at det var paa en Tid, da Guds Ord var dyrt i Landet, og der var Hunger og Tørst i Hjerterne hos dem, der gik for at høre Guds Ord. I Kirkerne fik de de fleste Steder Stene for Brød, og en Præst, som kunde mætte de hungrige med Livets Brød, var dengang en Sjældenhed. I sin Bog: »Nogle Oplevelser« S. 74 fortæller Anders Stubkjær:

»Nu valfartede de troende fra Ejsing, Sahl, Borbjerg, Hjerm, Handbjerg, Tjørring og Trælund til Ølby (ved Struer. I Ølby var der dengang en troende Præst, som var de helliges Ven). Fra Trælund og Tjørring var Kirkevejen ikke saa lang som til Sinding*) (hvor man tidligere havde gaaet i Kirke). De havde 6 Mil hen og 6 Mil hjem. Det Stykke Vej kunde de med stor Glæde overkomme, naar de begyndte Lørdag Eftermiddag og lod en Del af Natten gaa med. Hos Kristen Grønæk i Aulum kunde de faa Smørrebrød og Mælk; det havde de altid nok af der, og saa kunde de tage ham med de 4 Mil, han havde. Han kunde nok være hjemme Kl. 12 Søndag

*) formodentlig Sinding ved Silkeborg.

Aften, men de arme Syndere fra Trælund var glade, naar de kunde naa hjem, inden Solen stod op. Det var ikke en enkelt Gang, men det varede i Aarevis, i Regelen naar der var Sidsttjeneste i Ølby eller Fousing.«

Naar vi hører dette, synes jeg, vi kan forstaa, at det kunde gaa, som Stubkjær fortæller, at en Mand, som havde gaaet 4 Mil for at komme i Kirke og var kommet lidt for tidligt, satte sig mellem et Par Grave paa Kirkegaarden for at hvile sig lidt og faldt i Søvn, indtil Gudstjenesten var forbi, og en af Vennerne fik Øje paa ham og vækkede ham. Man forstaaer hans Bedrøvelse, da han fik at vide, at Gudstjenesten var forbi, og han maatte gaa den lange Vej hjem uden at have været i Kirke. Hvor mange af os mon der kunde have faaet noget ud af en Gudstjeneste, naar vi havde gaaet saa lang en Vej. Der skulde en Hunger og Tørst efter Ordet til, som vi maatte ønske, der var noget mere af i vor Tid.

Jens Maarbjerg og hans Ven Iver Viftrup fra Handbjerg foretog lange Rejser for at besøge de Steder, hvor der var troende Mennesker, for at være dem til Hjælp og Vejledning. De var jo tit som Faar uden Hyrde. Anders Stubkjær fortæller herom:

»Jeg kan aldrig glemme den første Gang, Iver Viftrup og Jens Maarbjerg, disse to gamle Helteskikkelser, besøgte os i vort Hjem i Stubkjær; men min Broder fik jo Broderparten af Glæden (Anders var nemlig endnu ikke omvendt dengang). Han var saa glad over dem, at han sagde til mig: »Jeg vilde gerne have givet dem min Arvepart for at blive her, til vi dør.« Men de var jo begge velhavende Gaardmænd og behøvede ikke min Broders Arvepart.«

Paa en Rejse til Skjern blev Jens Maarbjerg og et Par Venner arresterede af Herredsfogeden, som var en forbitret Modstander af de gudelige Forsamlinger. Efter en besværlig Retssag blev de to idømt Bøder, mens den

trede, en Mand fra Mors, som havde været tiltalt for en lignende Forseelse før, blev idømt Vand og Brød.

Han døde imidlertid, inden Dommen blev fuldbyrdet.

Det Fjendskab, de saaledes kunde være Genstand for fra Øvrighedens og Præsternes Side, kunde imidlertid ikke kue deres Mod eller standse Livets Vækst. Værre var de Brydninger, der kunde opstaa indenfor Samfundet.

P. L. Skråppenborg, som havde været til saa megen Velsignelse, og som gjaldt som en Patriark iblandt dem, havde stiftet Bekendtskab med Grundtvig og blev en af hans ivrige Tilhængere. Naar han nu besøgte sine gamle Venner, gik hans Bestræbelser ud paa at bibringe dem et nyt Syn paa Trosordet, Bibelen m. m. Flere Steder fik han en Del af Samfundet med sig; dette skete dog ikke i Sahl, men P. L. S. blev aldrig mere det for sine gamle Venner, som han havde været før, og med Sorg maatte de tage Afstand fra den Mand, som de havde elsket og set op til i saa mange Aar.

Værre blev det, da Dømmerbevægelsen vandt Indpas paa Egnen. Denne Bevægelse stammede fra Herningegnen, men kom nu ogsaa til Sahl, hvor Husmand Jens Hau blev dens Leder, og Samfundet delte sig nu i to Lejre, der i mange Aar stod skarpt over for hinanden. For Jens Maarbjerg blev det en svær Tid, da hans Hustru følte sig stærkt draget af Jens Hau og hans Parti og ønskede at slutte sig dertil. Hun kunde godt lide at høre Jens Haus Tale om Afgjorthed og om, at man skulde langt bedre frem i aandelig Kraft; men Jens Haus forfærdelige Dømmesyge gjorde, at Jens Maarbjerg ikke kunde slutte sig til ham. Han sagde rent ud, at de, der ikke vilde slutte sig til hans Parti, gik til Helvede. Engang han var sammen med Jens Maarbjerg og J. Chr. Smed, slog han i Bordet for den sidste og sagde, at han skulde komme nederst i Helvede, og Jens Maarbjerg skulde komme samme Sted. Brorsons Salmebog havde

han brændt og sagde, at Digteren laa nederst i Helvede, og den Konge, som havde indført Konfirmationen, laa allernederst. Ved en anden Lejlighed sagde han: »A vil sige dig, at herfra og til æ Vesterhav er der ikke en Sjæl, uden at den gaar til Helvede.« De, der sluttede sig til hans Parti, skulde sige til hvert Menneske, de mødte paa deres Vej: »Du gaar lige til Helvede.« Der staar jo i Ezekiel 33, 8: »Naar du ikke advarer den ugudelige, skal han vel dø for sin Misgerning, men hans Blod vil jeg kræve af din Haand.« Naar Kristus siger til Nikodemus: »Uden nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke komme ind i Guds Rige,« Joh. 3, 5, mente de, at smaa Børn, der døde, før de kunde blive døbt, gik til Helvede, og det skulde alle tro, som sluttede sig til Partiet, det blev næsten deres vigtigste Trosartikel, saaledes, at naar en Mand laa paa sin Dødsseng, kunde de forhøre ham i den. Kunde han ikke svare tilfredsstillende, var det sikkert, at Manden selv gik til Helvede. Man skulde synes, det var en lidet trøsterig Trosartikel at dø paa. Anders Stubkjær siger i sin Bog, at dette Parti aldrig blev ret stort, men at Sorgen over Splittelsen ikke var ringe; thi der var mange oprigtige Guds Børn iblandt dem. Der er ingen Tvivl om, at der var mange dybt alvorlige Mennesker iblandt dem, som følte sig stærkt bundne i deres Samvittighed af Guds Ord. Der er blevet sagt om dem, at naar de ansaa noget for rigtigt, handlede de derefter uden Hensyn til de ubehagelige Følger, det kunde have for dem selv. Konfirmationen kunde de ikke forlige sig med. Den var jo ikke befalet i Guds Ord, og de var bange for, at det var en ny Salighedsbetingelse, som Mennesker havde fundet paa. Hos Præsterne fandt de ingen Forstaaelse, og til Gengæld havde de en dybt indgroet Mistillid til alt, hvad der kom fra dem, saa de syntes ikke, de med god Samvittighed kunde lade deres Børn konfirmere. Endnu mindre kunde de forlige sig med, at Børn skulde være udelukket fra Nadveren, før de

var konfirmerede. Dette førte med sig, at de selv begyndte at forvalte Nadveren i Hjemmene, hvor Nadveren blev uddelt til Børn, som endnu ikke havde naaet Konfirmationsalderen. Dette maatte nødvendigvis føre til, at deres Forhold til Kirken løstes, saaledes at de var udelukket fra Nadverdeltagelse i Kirkerne. Om denne Bevægelse har Biskop Gøtzsche skrevet en Bog: Træk af en jysk Vækkelses Historie, hvortil jeg kan henvise dem, der har Lyst til at vide mere om denne mærkelige Bevægelse, som nok ikke er helt uddød endnu paa Herningegnen.

I Dømmernes Forkyndelse har der, som man vil se, været mere Lov end Evangelium. Efter de Udtalelser af Jens Hau, der er citeret foran, vil det forstaas, at han ikke har noget godt Eftermæle hos dem, han har været i Strid med, men de, der har skrevet om ham hidtil, har ikke faaet hele hans Historie med. Der er noget, endda ret væsentligt at føje til, om man skal være helt retfærdig mod ham. I sin personlige Færd var han en retskaffen Mand, som ikke traadte nogens Ret for nær. En Familie, som havde et Stykke Eng ved Siden af hans Hjem, men saa langt fra deres eget Hjem, at de ikke kunde føre noget Tilsyn med det uden for Høbjergningstiden, gav ham det Skudsmaal, at han varetog deres Interesser lige saa vel som sine egne. En Mand, der som ung havde tjent hos ham, har fortalt, at han tit har hørt ham bede, at Gud vilde vise ham, om han havde Uret, og, som min Meddeler sagde, en saadan Bøn vil jo altid blive hørt. Gud hørte ogsaa denne Bøn, men paa en Maade, som rystede alle, der kendte ham. Han viste ham nemlig, at han, der havde fordømt saa mange Mennesker til Helvede, ikke selv havde den frelsende Tro, og han kom i den forfærdeligste Sjælevaande. Dette sidste har jeg fra to vidt forskellige Sider. En Mand, der var uden al aandelig Forstaaelse, fortalte mig, at Jens Hau var saa hellig, at han var helt skroll (skør) af det. Han laa ude i Vej-

grøften og rakte Hænderne i Vejret og brølte. Folk med mere Forstaaelse af Sagen fortæller det paa den Maade, at han var i en saadan Sjælenød, at han gik ude i Marken og raabte højt til Gud i sin Nød.

Man vil kunne forstaa, at dette var et forfærdeligt Tordenslag for de vakte paa Egnen og især for hans eget Parti. Alt maatte jo ramle sammen for dem. De havde jo bogstavelig sluttet sig til »den strengeste Sekt i vor Gudsdyrkelse,« og nu gik det saa fuldstændig i Stykker for deres Fører. Hvad var nu Sandhed til Salighed? Dette Spørgsmaal har næppe nogen Sinde været mere brændende, end det i disse Dage var for den lille Kreds. Det kunde endog ske, at en Mand stod op om Natten for at gaa til en Ven og tale med ham om dette Spørgsmaal.

Ved denne Tid var en Tømrersvend, der havde arbejdet i Sahl, kommet til København som Soldat. Her var han kommet i Forbindelse med Luthersk Missionsforening (alm. kaldet Bornholmerne; for Nemheds Skyld vil jeg i det følgende skrive Luthersk Mission, en Benævnelse, de hyppigst selv bruger). Denne Tømrersvend skrev til sin gamle Mester i Sahl, Jens Chr. Vejby, at han var saa glad ved disse Mennesker, og især Prædikanten Chr. Møller fra Bornholm, som han syntes, de skulde faa til at komme til Sahl. Chr. Møller skrev senere til Jens Chr. Vejby, at han godt kunde have Lyst til at besøge det lille Samfund i Sahl. Dette Brev læste J. Chr. Vejby ved et Møde, og man drøftede, om man skulde skrive efter ham eller ikke. Nogen endelig Bestemmelse blev der nok ikke truffet ved den Lejlighed, men J. Chr. Vejby skrev paa egen Haand til Møller og bad ham komme ved Lejlighed. Dette rygtedes imidlertid ud omkring, og Anders Stubkjær og en dengang meget bekendt Lægprædikant Dahlstrøm kom rejsende uafhængig af hinanden for at advare Vennerne i Sahl imod Møller. Hans Lære var god nok, sagde de, men hvor han kom til et Samfund,

blev det splittet, idet der opstod en ny Retning med ham som Leder. Nu blev Vennerne betænkelige, men der var jo skrevet efter Møller, saa man maatte jo lade ham komme. Han fik imidlertid langt fra nogen hjertelig Modtagelse. Lederne vilde ikke have ham til at tale, men have ham sendt af Sted igen. Imidlertid kom en Mand til Stede, som hed Peder Hvermose, og han spurgte Møller, hvordan han havde det med Gud og hans Retfærdighed. Da Møller svarede tilfredsstillende herpaa, sagde P. H.: Nu skal du gaa med mig hjem, saa skal der blive Møde hos mig Kl. 2. Møller kunde vanskeligt tænke sig, at der kunde blive Møde med saa kort Varsel (det var nok i Høst); men Mødet kom i Stand og blev ret vel besøgt. Vi maa jo huske, at Salighedsspørgsmaalet var brændende mellem Mennesker. Møller talte over Rom. 8, 1—4: »Saa er der da nu ingen Fordømmelse for dem, som er i Kristus Jesus . . . thi det, som var Loven umuligt, idet den var kraftesløs formedelst Kødets, det gjorde Gud o. s. v.«

Møllers Tale betog de tilstedeværende, som syntes, at han forkyndte Evangeliet fuldere og skønnere, end de havde hørt det før. Naar man kender Grundtonen i Luthersk Missions Forkyndelse: »Mennesket er helt fordærvet af Synden, men selv den største Synder kan blive frelst af Naade alene« og naar man husker paa, hvorledes Jens Hau havde svunget Lovens Pisk over sine Tilhørere, og hvor de var blevet gennemrystet over det, der var sket med J. H., saa forstaar man, at Møllers Tale netop indeholdt det, som mange af Tilhørerne hungrede efter, og at den netop klarede det brændende Spørgsmaal: »Hvad er Sandhed til Salighed?«

Fra den Tid sluttede Fiertallet af de troende i Sahl Sogn sig til Luthersk Mission. Ved deres Møder læste man mest Roseniuses Skrifter og sang i Ahnfeldts Sangbog. I Hjemmene læstes ogsaa Luthers Prædikener. Ved de almindelige Møder var det ikke nogen særlig stor Flok,

der kunde samles fra det store Sogn, men der blev ogsaa holdt nogle store Møder, hvor vistnok i Regelen Møller fra Bornholm talte. Disse Møder holdtes i en stor Kørelade i Hasselholt ved Vinderup, og da strømmede store Skarer til fra alle Sider. For Børnene blev der holdt regelmæssig Søndagsskole.

Skulde jeg karakterisere denne Bevægelse, kan jeg maaske kortest gøre det ved at nævne, hvad de helst vilde læse og synge. Et af deres Yndlingsprog var: »Det er en troværdig Tale og aldeles værd at annammes, at Jesus Kristus kom til Verden at gøre Syndere salige, iblandt hvilke jeg er den største.« En Sang, de gerne synger, begynder med følgende Vers:

»Just som jeg er, ej med et Straa
af egen Grund at bygge paa,
just paa den Grund, at du for mig
er død og selv os bød til dig,
jeg kommer, o Guds Lam.«

Forfatteren, Svenskeren C. O. Rosenius, som Møller var en Discipel af, og hvis Skrifter læstes flittigt, fremhæver stærkt Retfærdiggørelsen af Troen alene uden al Fortjeneste fra Menneskets Side, men jeg kender ingen Forfatter, der paa aandelig Vis kan sætte saa klart et Skel mellem Liv og Død som Rosenius. Ahnfeldts Sangbog, som brugtes ved Møderne, indeholdt bl. a. de Sange fra Svensk, f. Eks. Lina Sandells, der nu findes i Indre Missions Sangbog.

Man vil efter dette ikke kunne forstaa den skarpe Modsætning, der de fleste Steder tidligere var mellem Indre Mission og Luthersk Mission, men som nu er ved at udjævnes. Denne Modsætning har sikkert bidraget til at bringe Rosenius i Miskredit hos I. M., som imidlertid nu er ved at »opdage« ham, idet der paa I. M.s (Lohses) Forlag er udkommet en Bog med udvalgte Stykker af Rosenius. Denne Bog fik en saa velvillig Anmeldelse i

Indre Missions Blade, at der ydedes Rosenius fuld Retfærdighed over for tidligere Miskendelse.

I mange Aar var Livet i Sahl Sogn temmelig stillestaaende, men i Begyndelsen af 90erne skete der en Forandring, idet en ganske ung Mand, William Nielsen, senere Missionær i Indien og nu Præst i Asmild, rejste for Luthersk Mission. Hans friske og fyndige Tale samlede saa store Skarer, at intet Lokale paa Eggen kunde rumme dem. Jeg husker saaledes, at den Dag, jeg kom hjem fra Soldatertjenesten, stod Vejen uden for Hotelsalen i Vinderup tæt pakket af Mennesker, og Salen selv var stuvende fuld. Ud gennem de aabne Vinduer lød en kraftig Stemme, som holdt de mange Tilhørere i Aande. Det var Will. Nielsen, der talte. I disse Aar vakttes paa Eggen en Hørelyst, som aldrig før, og der saedes megen god Sæd. I Slutningen af Halvfemserne kom der en Høst efter den rige Udsæd. Disse mærkelige Aar vil vanskelig nogen Sinde glemmes af os, som var med i Begivenhederne. I hele Vestjylland fra Skagen til Esbjerg var der Vækkelse, vist i de allerfleste Sogne. Den udbrød mange Steder næsten paa een Gang, uden at man kunde spore nogen Forbindelse mellem disse Steder; men fra de Steder, hvor den var begyndt, bredte den sig til Nabo-sognene.

I Vinderup (i Sahl Sogn) begyndte den, saa vidt jeg ved, ved et K. F. U. K. Møde, men den bredte sig snart stærkt, og nu var det Indre Missions Mænd, der stod i Spidsen for Bevægelsen. Der var nemlig da vokset et Indre Missions Samfund op, og som det saa tit gaar, naar noget stort sker i Guds Rige, Gud havde en Mand til at lede Bevægelsen. Landpost, senere Missionær Jens Andersen fik Naade til at aflægge mægtige Vidnesbyrd, der gik Syndere til Hjerte. Han vil heller ikke glemmes af dem, der var med i de Dage.

Under Vækkelsen smeltede Indre Mission og Luthersk Mission sammen. Vækkelser har jo stor Evne til at rive

Skillemure ned. Efter Vækkelsen skiltes de noget ad igen, men nogen skarp Adskillelse er der næppe mellem dem saa lidt som nogen skarp Modsætning. Selv om nu Fler-tallet af de troende slutter sig til Indre Mission, spores den tidligere Paavirkning fra Luthersk Mission saa stærkt, at en stedkendt Mand har sagt, at de fleste er »Bornhol-mere« ogsaa af dem, der slutter sig til I. M.

Medens tidligere Sahl Sogns Præster stod fremmed for de Bevægelser, her er omtalt, er der nu en Præst, som Livet kan samles om, og som det gror omkring. Mange Ting vilde jo have set anderledes ud, om de vakte i tid-ligere Tid havde fundet Forstaaelse hos Præsterne.

Men hvorledes gik det med Jens Hau, vil en og anden spørge. Ja, en af Luthersk Missions Mænd gik hen til ham og pegede for ham paa »den, der retfærdiggør de ugude-lige,« saa han som en arm Synder fandt Fred ved Korsets Fod; men den Mand, der tidligere havde været saa frem-trædende og fuld af aandeligt Hovmod, var nu blevet saa-ledes ydmyget, at man ikke kunde formaa ham til at bede en Bøn i de helliges Forsamling. Kampen havde været saa haard, at han fra den Tid af var en legemlig nedbrudt Mand.

De, der hidtil har skrevet om Jens Hau, f. Eks. Anders Stubkjær, Biskop Gøtzsche m. fl., har ikke faaet den sidste Del af hans Historie med, og den bør dog efter min Mening ikke gaa i Forglemmelse.

Naar jeg saaledes ser tilbage paa Troslivet paa min Hjemegn, ser jeg ligesom den ene Bølge komme efter den anden. Naar en Bølge har været ved at lægge sig, er der kommet en ny, som i Regelen har optaget Resterne af den gamle i sig, og saaledes vil det vel blive ved at gaa. Om de Bølger, der muligvis vil komme i Fremtiden, vil være nye Bevægelser med nye Navne, eller Gud kan bruge vor kære Indre Mission endnu i Menneskealdrer, ligger jo skjult for vort Blik.

N. H o u g a a r d.

PEDER PALLADIUS OG HANS VISITATSBOG.

Efter at Kristian d. III havde sejret i den treaarige Grevefejde, der lige saa meget var en Kamp mellem den katolske og den lutherske Kirke som en Kamp om, hvem der skulde være Danmarks Hersker, besteg han Danmarks Trone 1536. For alle, der overhovedet havde Forstand paa, hvad det drejede sig om, stod det klart, at dette betød Lutherdommens Sejr i Danmark, Gennemførelsen af Reformationen.

Forud var der gaaet et vældigt Arbejde fra de lutherskes Side, og Hovedmanden i dette var Hans Tavsén, der var den store Agitator, »Fænnikedrageren for det ganske Lutheri i Danmark«, som Poul Helgesen kaldte ham. Men den Mand, der maaske kom til at betyde mest, da Reformationen, den lutherske Lære skulde gennemføres, saa den trængte ud i Folkets brede Lag til de jævne Borgere og Bønder, var Sjællands første evangeliske Biskop eller Superintendent, Peder Palladius.

Paa Rigsdagen i København 1536 vedtoges det, at Pavens Aag skulde brydes og den evangelisk lutherske Kirke indføres i Danmark, og det offentliggjordes i Kristian III's første Reces af 30. Okt. 1536. Men een Ting var ved et Pennestrøg at bestemme, hvordan det skulde være, et andet var at føre det igennem. Den katolske Kirke havde endnu mange Tilhængere i Danmark, saavel blandt lærd som læg. En stærk om end for en stor Del passiv Modstand mødte Reformationen hos Domkapitlerne,

og en ikke mindre mødte den hos de jævne Bønder, der kun for en ringe Del var paavirket af Luthers Tanker. Man brød det gamle ned, men i Stedet skulde noget nyt nu opbygges.

Først og fremmest maatte man have en Slags ny Grundlov for Kirken, en Kirkeordinans, som det dengang kaldtes, og en saadan blev der taget fat paa at udarbejde,

Peder Palladius.

idet Kristian III lod 29 »højlærde Mænd og Prædikanter« træde sammen, først i Odense, 6. Jan. 1537, og siden i Haderslev, hvor Forsamlingen tiltraadtes af 5 af de tyske Præster, der havde hjulpet Kongen at ordne Kirkeforholdene i Nordslesvig. Allerede i Februar havde de et Ud-kast færdigt paa Latin, som, efter at Kongen havde gennemset det, blev sendt til »værdige Fader, Doktor Martin Luther, ved hvilken Gud af sin Barmhertighed og Mildhed

i disse sidste Tider haver sendt igen Kristi hellige og rene Evangelium; saa oversaa han med andre flere højlærde Mænd i den hellige Skrift i Wittenberg samme Ordinans og dømte hende god og ret at være«, som Kongen siger i sit senere Stadfæstelsesbrev. Den blev rimeligvis bragt tilbage til København igen af Dr. Johan Bugenhagen, der af Kristian III blev indkaldt for at ordne Kirkevæsenet her i Danmark og ankom til København fra Wittenberg 5. Juli 1537 sammen med Peder Palladius. Den blev derefter gennemset af Kongen og en Del Rigsraader og endelig stadfæstet af Kongen 2. September 1537. Allerede i December samme Aar udkom den i Trykken (paa Latin), men først 1539 forelaa den oversat til Dansk af P. Palladius. Paa Herredagen i Odense 14. Juni 1539 blev Kirkeordinansen vedtagen i sin endelige Skikkelse og udkom i Trykken paa Dansk i 1542.

Kirkeordinansen, »En Ordinantz hworledis Kirketiensten skal holdes udi Danmarcks oc Norges Riger oc de hertugdøme Sleswig oc Holsten«, som dens Titel lyder, giver Regler for Kirkevæsenets Indretning, indeholder vort første lovbestemte evangeliske Ritual, giver Regler for Børns Oplærelse i Kristendomskundskab, Forvaltning af Kirkens Gods, Fattigplejen, det lærde Skolevæsen o.s.v. Den angiver for Prædiken de Hovedtemaer, over hvilke der skal prædikes, for at »Talen ej skulle hid og did vige, og hverken have Hoved eller Hale«.

I Spidsen for den ny lutherske Kirke havde Kongen først tænkt sig at sætte en enkelt Mand, og »Prædikanterne«, d. v. s. de evangeliske Førere, bad da ogsaa om en saadan »drabelig Mand«, men det blev ikke til noget. I Stedet for blev der udnævnt 7 lutherske Superintendenter, som den 2. Sept. 1537 indviedes til deres Gerning af Dr. Bugenhagen i Frue Kirke i København. Paa den vigtigste Plads, paa Bispestolen i København, sattes den tidligere omtalte Peder Palladius, en forholdsvis ung Mand, 34 Aar gl.; han havde ikke deltaget i Refor-

mationsbevægelsen i Danmark, og naar han nu fik denne Stilling, som — ganske vist uofficielt — den danske Kirkes første Mand, skyldes det væsentlig de wittenbergske Teologers Anbefaling, men dog ogsaa hans egen uomtvistelig fremragende Begavelse og Nidkærhed.

Peder Esbernsen Palladius var født i Ribe, som han selv i sin Visitatsbog angiver som sin Fødeby, idet han formaner »Borgemester og Raad udi Købstæder, at de holde Svingler (Bomme) omkring deres Byer, som de gør udi min Fødeby Ribe.« Om hans Barndom ved man meget lidt saavel som om hans Forældre. Dog har han selv fortalt: »Min salig Fader, ved Navn Esbern Jensen, Borger i Ribe, en Lægmand, der aldrig havde lært et Bogstav, straffede mig haardeligen med Ord, i hans Alderdom og min Ungdom, ude mellem Ribe og Bjærge, fordi at jeg var en Pebling og gik i Skole, og kunde dog ikke opregne for ham alle Søndagsevangelier paa mine Fingre, som han kunde straks opregne for mig.« Faderen synes altsaa at have været en ulærd, men velbegavet Mand. At det dog ikke var helt ualmindeligt, at Lægfolk kunde Søndagsevangelierne, viser Palladius's Ord i hans Visitatsbog: »Jeg kender gode Bønder udi Sjællands Land, (Gud være lovet, at der er end saadanne til) som kunne sidde hjemme hos deres Bord og regne op for deres Børn paa deres Finger hver Søndags Evangelium, som falder om det hele Aar fra den ene Aarsdag til den anden.«

Man har gættet paa, at Faderen er den »Esbern Smed«, der siden blev Tolder og Byfoged i Assens, men det er en løs Formodning, der væsentlig grunder sig paa, at Peder aabenbart har gaaet i Assens Skole, idet han i sin Visitatsbog fortæller: »Jeg gav en Pebling udi Assens Skole en dansk Hvid, for han skulde lære mig at gaa om By og tigge Almisse« (syngende for Folks Døre, jfr. Luther i Eisenach).

Muligvis har Faderens Haandværk givet Anledning til Sønnens Navn, idet den fattige Skomaggersøn i Skolen

har faaet som Øgenavn »Plad«, der i Datidens Sprog betød en Skoflik, og senere har han saa lavet dette om til det latinske Navn »Pladius«, med hvilket han lod sig indskrive ved Universitetet i Wittenberg.

Man ved, at Peder har gaaet i Ribe Skole og i Roskilde Skole og, som før sagt, formodentlig ogsaa i Assens Skole. Om han derefter en Tid har studeret ved Københavns Universitet, vides derimod ikke, men 1530 var han Skolemester, d. v. s. Rektor for Domskolen i Odense. Hans Ophold ved Skolerne falder sammen med Luthers Virksomhed i Tyskland, og den fængede jo ret hurtigt ogsaa i Danmarks Købstæder, vel sagtens ogsaa i Odense; og den unge Skolemester er formodentlig ogsaa blevet paavirket af den ny Lære, i hvert Fald opgav han sit Embede i Odense og drog til Wittenberg sammen med Knud Mikkelsen, en Søn af Borgmesteren i Odense, Mikkel Pedersen, og 3. Juni 1531 immatrikuleredes i Wittenberg »Petrus Esbernus Pladius«, hvilket Navn Melanchthon senere fik ham til at ændre til »Palladius«. Og Palladius brugte siden altid dette Navn, hvad enten han skrev Dansk eller Latin.

Universitetet i Wittenberg var — for en Del paa Grund af den Opsigt, de lutherske Reformatorer havde vakt — vokset, saa der var et meget stort Antal Studenter. I sin Visitatsbog, hvor Palladius fortæller om en Barnemorderske, der blev henrettet paa Torvet i Wittenberg, siger han: »Vi stod der omkring noget nær tre tusind Studenter foruden Borgere og Borgersker«. I Wittenberg opholdt han sig i 6 Aar. En Tid opholdt han sig i Jena, »Jeg vaar en Tid udi Jen i Landte Dørringen (saavel som mange Studenter, der fare derhen fra Wittenberg)«, siger han i Visitatsbogen. Flittigt studerede han og tog 1533 Magistergraden i Filosofi og kom i stor Yndest hos Lærerne, især Melanchthon og Bugenhagen, der lagde Mærke til ham blandt de unge Danske, der studerede i Wittenberg, og ventede sig en Del af ham;

og da Bugenhagen før sin Rejse til Danmark brevvekslede med Kristian III, henledte han Kongens Opmærksomhed paa Mag. Petrus Danus (Peder Danske) som en, man kunde bruge ved Ordningen af Kirken i Danmark. Kongen sørgede derfor for, at Peder Palladius tog Licentiat — og straks efter Doktorgraden i Teologi i Wittenberg, og samme Aar (1537) drog Peder Palladius til Danmark og kom i Forbindelse med Kongen, der fattede en saadan Tillid til ham, at han satte den unge, 34aarige Mand over Rigets vigtigste Stift, og tillige fulgte dermed en Stilling som Professor i Teologi ved Københavns Universitet.

Skulde han gøre Fyldest i sit dobbelte Embede, laa der nu et mægtigt Arbejde foran ham, men han tog fat med Energi.

For at den rette lutherske Lære kunde trænge ud i Folket, var det først og fremmest nødvendigt, at Præsterne var fortrolige med den, og Palladius tog da fat paa at visitere sit Stift og søge at faa de katolske Præster, som man for en stor Del maatte ansætte som lutherske Præster, prøvet, om de kunde og vilde virke som rette lutherske Præster. I et Brev fra Bugenhagen til Kongen, skrevet i November 1537, altsaa ca. 2 Maaneder efter, at Peder Palladius er indsat i sit Embede, skriver denne: »Jeg vil, ed. Maj. til Trøst, ikke dølge, at Gud udretter meget godt ved sine fattige Biskopper eller Superintendenter. Jeg efterlod Peder Palladius 14 Dage i den papistiske Stad Roskilde. Der prædikede han hver Dag, og hele Byen løb til for at høre ham, og de takke og prise Gud, baade Raad og Borgere. Han holdt ogsaa hver Dag en latinsk Forelæsning og havde 125 Tilhørere.« — Disse Tilhørere har vel for største Delen været sjællandske Præster, der saaledes har faaet Undervisning i den ny Lære. Ikke blot i Roskilde, men ogsaa andre Steder disputerede Peder Palladius med Katolikkerne. Han skriver f. Eks. om Magister Mathias Dragsholm i Køben-

havn, at »de Piller i Københavns Kirke og de Vægge i Skolen vide, hvad jeg haver gjort med Mester Mads.«

Foruden denne Undervisen af og Disputeren med Præsterne maatte han, om det skulde nytte noget, rundt i sit Stift og prøve de enkelte Præster, rense Kirkerne for »Uryd«, d. v. s. Levninger fra den papistiske Tid som Helgenbilleder, unyttige Altre, Relikvier, Messebøger o. s. v., og endelig søge at faa selve Menigheden oplyst om alle de ny kirkelige Forhold.

At det kunde være nødvendigt at undersøge Præsterne og deres Forhold, følger af, at de før havde været katolske Præster, og selv om de — hvad mange vist havde — havde den ærligste Vilje, saa stod det smaat til med deres Kendskab til det ny. Aalborgbispen Oluv Kryostomus (1548—53) plejede paa sine Visitatsrejser at optegne Antallet af de Bøger, som hans Præster sad inde med, og det viser sig af hans Fortegnelse, at det højeste Tal er 37 Bind, men at de fleste Præster kun havde en halv Snes Bind, og at enkelte indskrænkede sig til 4. Og dog paabød Kirkeordinansen, at man i hver Præstegaard foruden Biblen skulde eje Luthers Postil og lille Katekismus, nogle af Melanchthons Bøger m. m. Man forstaar, at Præster, der kun havde saa faa Bøger, kunde have ondt ved med den bedste Vilje at prædike Lutherdommen ren og sand.

For at undersøge Præsternes Lære, Kirkernes Tilstand og Menighedens Kendskab til Luthers Lære begyndte Palladius en stor Visitats og besøgte i Løbet af de følgende 6 Aar alle Kirkerne i sit Stift. I »En Traktat« (1553) skriver han om disse Visitatser: »Det er nu ti Aar siden jeg . . . visiterede alle sogne Kircker her udi Sielandtz sticth, oc haffuer icke siden verit mig mueligt at fare saa igennem Sieland, Sogen fra sogen . . . udi trehundrede oc halffemtesinds tiffue sogne Kircker«. Visitatsen har altsaa omfattet 390 Kirker og været afsluttet 1543, og det har været den sidste fuldstændige Visitats,

han gennemførte, selv om han senere har besøgt mange Sogne som Visitator.

Et meget ejendommeligt Minde om denne Visitatsrejse er hans før omtalte Visitatsbog, hvori han har skrevet op, hvad han paa hvert enkelt Sted vilde sige til Præst og Menighed, men mere om den senere.

Foruden sin Bispegerning var han som nævnt Professor i Teologi, og i Aaret 1553—54 var han Rektor ved Universitetet. Stillingen som Professor beklædte han, til Kongen 31. Maj 1558 paalagde Universitetet at forordne Mester Hans Albertsen til den teologiske Lærestol, som Peder Palladius paa Grund af Sygdom ikke længer kunde beklæde. Senere blev han tillige den syge Mands Medhjælper i Bispeembedet og til sidst hans Efterfølger.

Ved Siden af sin Virksomhed i disse to Embeder udfoldede han en rig Virksomhed som Skribent, skrev over 60 Skrifter og udgav til Brug for Latinskolerne de nødvendige elementære Lærebøger i Religion (1553) for at fremme Religionsundervisningen der. Som Censor maatte han gennemlæse alle samtidige teologiske Arbejder af danske Forfattere, før de kunde trykkes. Alt i alt faar man Billedet af en energisk og myreflittig Mand, der end ikke lod sig kue af Sygdom, da denne ramte ham. Efter i flere Aar at have skrantet rantes han nemlig under Bispemødet 1555 paa Prædikestolen af et Slagtilfælde og maatte efter den Tid for største Delen holde Sengen; men netop i disse Aar, der for den virksomme Mand maa have været svære, arbejdede han med sin Pen, og en stor Del af hans Skrifter er blevet til i disse Aar. Foruden Visitatsbogen har Palladius forfattet to større originale danske Værker — største Delen af hans Skrifter er Smaaskrifter, og en Del er Oversættelser — nemlig »Jesu Christi ærefulde Forklarelse paa Thabors Bjerg« og Bogen om St. Peders Skib, »En nøttelig Bog om S. Peders Skib, det er, om den hellige og christelige Kircke, predicket i

Københaffn udaf D. Pet. Pall.«, som dens Titel lyder. Og i Tilegnelsen til Herluf Trolle kalder Palladius den »mit arbejde om S. Peders Skib, som jeg haffde her i Predickestolen udi Københaffn.« — Der er ikke Tvivl om, at Grundlaget for Bogen er en Række Prædikener, som Palladius har holdt i København. Desuden har han skrevet 10 Salmer, af hvilke kun en enkelt (omdigtet af Grundtvig) findes i Salmebogen. Derimod er Salmebogens Nr. 215 og 442 bearbejdet af Palladius. Foruden hans egentlige Skrifter findes der i Rigsarkivet 7 egenhændige Breve af Palladius.

For Palladius var det en Hovedopgave at vække og nære sandt Kristenliv, og hertil sigtede ogsaa hans store Arbejde med Bibeloversættelsen, som vel var udført af Kristian Pedersen, men derefter granskedes og rettedes af en Kommission, i hvilken Palladius var Hovedmanden, ligesom hans Udarbejdelse af Alterbogen (1556). Lærestridigheder — bortset naturligtvis fra den uundgaaelige Strid med Romerkirken — havde ikke særlig Interesse for ham.

Om hans Familieliv vides ikke meget. Han var gift med Kirstine Pedersdatter, der overlevede ham. De vides ikke at have haft Børn.

Den 3. Januar 1560 hensov Peder Palladius, »paa-kaldende Guds Søn,« som der stod paa hans 1807 ødelagte Ligsten i Frue Kirke, og to Dage senere blev han begravet i Frue Kirke.

En gammel Forfatter siger: »Udi hannem saa man Guds underlige Forsyn, efterdi han af ringe og fattige Folk udi Ribe, var opkommen til saadan høj og hæderlig Bestilling, hvorudi han uden al Nøds og Fares Anseelse med stor Lov og Tak haver ladet sig bruge, saa han tillige maa æres og kaldes alle Kirkers og Klerkers Fader udi disse Riger. Han hjalp den lutherske Lærdom paa Fode udi Danmark og med sin daglige Prædiken og mange kostelige Bøger og Skrift førte den danske Kirke udi saa-

dan høj Agt og Anseelse hos alle omliggende Herrer og Fyrster, at de ikke vidste paa den Tid nogle Kirker bedre, ordentligere og renligere at være beskikkede end disse her udi Danmark.« — I sin Samtid kaldtes han stundom Ærkebiskop, og Melancthon betegner ham som »Kirkens Styre i det berømmelige Rige Danmark.« Officielt var han ingen af Delene, men i Virkeligheden var han begge Dele, og dan danske Kirke bør mindes den trofaste Arbejder med Tak.

Det mest kendte af Peder Palladius' efterladte Skrifter er hans »Visitatsbog«, der i vore Dage er udgivet flere Gange. Saa vidt vides har Palladius aldrig udgivet den, og hans eget Haandskrift er gaaet tabt, men en Afskrift af det, som har tilhørt Præsten Thomas Knudsen i Hygom, er blevet afskrevet ca 1640 inde midt i et stort Bind haandskrevne Sager vedrørende Kirkeforhold, og paa den Maade er det blevet bevaret. Glemmt var det i mange Aar, men blev fundet her 1866, og »Visitatsbogen« blev derpaa udgivet af Provst Hejberg.

Palladius' Sprog er naturligvis som alle lærdes paa den Tid ret ofte isprængt latinske Ord. I Stedet for Tro bruger han ofte Ordet Credo; naar han skal citere: »Gud er Kærlighed«, begynder han, »Deus charitas est«. Han skriver: »Den rette Gudsdyrkelse udi det nye Testamente, det vi kalde sacrificium laudis et gratiarum actionis«, og i Stedet for Velsignelse taler han om »Benedidelse« o. s. v. Mon ikke disse latinske Citater er gaaet over Hovedet paa hans jævne Tilhørere. — Men bortset fra disse — dog forholdsvis faa — latinske Vendinger er Palladius' Sprog kærnedansk. Som Jyde findes der enkelte jyske Udtryk i hans Tale f. Eks. »Hølie«, men ellers har hans Sprog vel været indrettet efter det, at han skulde forstaas af jævne sjællandske Bønderfolk.

En Friskhed og Anskuelighed, som næsten er ene-

staaende, faar hans Bog ved de mange Henvisninger, han gør til Tilhørernes daglige Liv og Gerning. »I ved, hvad I vil gøre hos Nabo og Genbo til Bryllup oc Begravelse . . . vid ogsaa, hvad I vil, naar I kommer i Kirke«. Han opfordrer dem til at »holde Kirken under tør Tag, som I selv vil bo i jert Hus«, og »I vide at sætte eder til Bords tilsammen og først bede et Fadervor, at I ikke løbe udi Mad som Svin og Køer«. Det djærve og kraftige understreges ved den hyppige Brug af Ordsprog: »Det skal tidligen krøge, som god Krog skal vorde«. — »Ligesom den gamle Gaas gækker for, saa gækker alle de unge efter«. — »Saadan som Herren er, saadan bliver ogsaa Svendene«. — »Som man slaar Vand paa en Gaas, og det løber af igen«. — »Nød kender mangen Kvinde at spinde«. — »Den Sten bliver snart vaad, der hver Mand spytter paa«. — »Den Gaas kægger ikke, der Hovedet er af«. — »Du tørst ikke sætte Lus i Skindkjortelen, hun kommer der vel selv«.

For at anskueliggøre sin Tale fortæller Palladius ofte en lille Historie, som Regel fra sine egne Oplevelser. Ofte er det en Fortælling, der viser, hvorledes det gaar den ugudelige ilde; og som den praktiske Mand han er, giver han ofte sine Opfordringer en praktisk Begrundelse. Prædikestolen skal være højt opbygget, for »at hvert Menneske kan se sin Sognepræst under Øjne«, og i Kirken skal Folk »sætte dennem . . . paa deres Stole, og ikke ligge dennem neder paa deres Bryst, at I ikke falder udi Søvn«. De skal ofte gaa i Kirke: »Gak ikkun hen udi 8 eller 14 Dage og æd intet . . . og se, hvore godt det vil gøre dit Legeme, saa kanst du vide, hvor det vil gøre din Sjæl, naar du est længe tilsammen fra Guds Ord«.

I Visitatsbogen findes mange Bemærkninger, hvoraf vi kan faa en Del Oplysninger om Forfatterens Opholdssted og hans Arbejde. Vi ser bl. a. her, at han er født i Ribe. Han opfordrer som før nævnt »Borgmester og Raad udi Købstæder, at de holde Svingler omkring deres

Byer, som de gør udi min Fødeby Ribe«. Senere gik han i Skole i Assens (Se Side 43). Fra sit Ophold som Skolemester i Odense omtaler han »Fiskeren Hans Bentson, fød udi Ottense, min gl. Discipel«. Ogsaa sin Studietid i Tyskland omtaler han, baade at han har opholdt sig i Wittenberg (»Jeg hørde paa Wittenbergs Torv en Kvindes Klagemaal . . . vi stod der omkring noget nær ved tre tusind Studentere«.) og i Jena (»Jeg vaar en Tid udi Jen i Landte Dørringen«.). Som Biskop boede han i København, Bispesædet blev straks ved Reformationen flyttet fra Roskilde til København. Han taler om »mig og andre deres (Fiskernes) Bymænd, Københavns Borgere«.

Om hans myreflittige Arbejde bærer Visitatsbogen mange Steder Vidne, især naturligvis om hans Visitatser. Han har nu gjort Bøn for Gud i »miere end udi halvtredje hundrede Sognekirker, som jeg haver overfaret med den Arbed og Flid, jeg gør i Dag hos Eder«. Men selv om han gjorde sig Flid og visselig ikke sparede sig selv, saa maa han indrømme: »Det er ikke mig mueligt at komme til Eder hver Aar, ja ikke hver tredje eller fjerde Aar«.

Som de mange Stedhentydninger viser, har han været saavel i By som paa Land paa disse sine Visitatsrejser, selv om »mit Arbejde falder mest hos Bønder«. Sit Stift har han gennemrejst, og han husker godt de forskellige Steder, hvor han har været. Af Købstæder omtaler han kun København, Roskilde, Ringsted og Kalundborg, derimod nævnes der Navne paa en lang Række sjællandske Landsbyer og Landsdele, han har gæstet. Han fortæller en Historie fra Støvn's Herred om en ung Mand, der kom galt af Sted, »jeg vaar jo paa hans Grav nu, der jeg visitered i Støvn's Herred«, og han fortæller om »den Bengel i Merlø's Herred«, som skød sin Moder, og om, hvor dejligt de sjunge med hverandre paa Møen. Han advarer sine Tilhørere mod at løbe Pilgrimsgang »til det døde Blod i Bystrup ved Roskild, til døde Søvren i Holmstrup, til det døde Blod i Kipping i Falster«. Dog trøster han sig i saa

Henseende med, at »der er en god Dannemand til Sognepræst baade i Holmstrup og i Kipping: hvo did kommer med sin Ugudelighed, de viser han vel hjem igen, som de komme.« — Han har besøgt den besatte Hans Skram i »Farendeløs, det ligger hos Ringsted«, og ved om den besatte Kvinde i Gentofte saa vel som den »fattige, gamle Sognepræst Hr. Jens i Hagested«. Han har nylig glædet sig over den lille Pige i Bjærgby Kirke o. s. v.

Som naturligt er gaar en Del af hans Tale ud paa at advare Folk mod de katolske Helgener, som man endnu hang ved mange Steder, og Troen paa Helgenremser og Besværgelser, som Eksempler paa saadanne nævner han to:

»Hjælp os nu det hellige Kors, og saa den blakkede Hors, og den Aaleglib, som Gilden gjorde rig, Kyrielejs«.

»Mari gik ad Veje, der kom di tre Meje, og vor Herre Jesus Krist og S. Hans Evangelist, Melcher, Jesper, Baltser, Jesus, Maria, Anna, i Navn Faders o. s. v.«.

Sikkert har det ikke været uden Grund, Palladius har talt mod al denne Overtro, som havde meget dybe Rødder i Folket, og før Resten til Dels i Palladius selv, idet han delte Folkets Tro paa de mange Djævlbesættelser. Han taler om den besatte Mand i Farendeløs, om den fattige Pige i Gentofte og Degnen i Ferslev, som er besat. Og den, som sidder Guds Bud overhørig, truer han med, at »Gud haver vel en levende Djævel at sla dig med i din Krop«.

Mærkeligt synes det for os Nutidsmennesker at se, hvorledes Palladius deler Samtidens Tro paa Hekse og Troldkvinde og vier dem et helt Kapitel i Visitatsbogen. »Du Troldkvinde, var dit Liv«, siger han, og Menigheden opfordres til ikke at tie med nogen Troldkvinde, for »at hun kan faa en sviende Hale«. Palladius glæder sig over, at der nu i »Evangelii klare Dag« gøres Jagt paa dem. »De brændte jo en Hob tilforne af dem udi Malmø, udi Køge og andensteds«, og »der blev nu nylig greben og brændt paa Alse og paa de andre smaa om-

liggendes Lande ved tolv og fyrretyve Troldkvinder«. De faar nu »dieres fortjente Løn«.

Gang paa Gang opfordrer Palladius sine Tilhørere til »at komme gerne til Sognekirken« og »at gaa gerne og tit til Alteret«, og en Formaning, som mange Steder kunde tiltrænges ogsaa i vor Tid, er »at komme til Kirke i rette Tid, saa andre ikke skal vente paa jer«. Men det er ikke tilstrækkeligt at komme til Kirken, det gælder ogsaa at leve et kristent Liv hjemme, bede hjemme, bekende sin Synd og fly til Kristus. Sammen med disse Opfordringer følger naturligvis kraftige Udfald mod Paven og hans Folk, »hin Kalketyv« og »de ugudelige Pavens Folk«, »Papisterne deres Kram og Plynderi«, »de Skarns Munke« o. s. v., der holder paa »en Løgnefaste, en Munkefaste, en Djævelsfaste«. Dog falder der ogsaa nu og da skarpe Ord af til »ugudelige Ædelfolk, Herredsfogder, Slotsfogder« og »de ugudelige Byfogder i Købstæderne«. Disse bør give et godt Eksempel og »gerne søge til deres Sognekirke«.

Dog er det selvfølgelig især det menige Folk, Palladius formaner f. Eks. til at agte paa deres Tale, især »naar du faar en Kand Øl i dit Hoved«, og naar de gaar paa Kirkegaarden, da ikke »gaa og holde Faddersnak og Svalder med hverandre«, men hellere »sidde og tale god Snak om Gud og det, som godt er«. Han opfordrer dem til at synge ved deres Arbejde og »ikke bruge ugudelige Viser ved Bryllup og Gæstebud«. Naar de kommer sammen, da »sidder ikke og regner op fra den ene Byende til den anden, som de ugudelig gør. . . . Fortaler ingen! sidder heller og sjunger en god Vise tilsammen«. Har det ikke Bud ogsaa til vor Tid?

Var Danmark end et kristent Land og havde været det i mange Hundrede Aar, saa var der mangan Brist i Folkets Kristenliv, som der kunde være Grund til at paa-tale foruden den daarlige og letsindige Tale. Folkets Drik og Nattesvir taler Palladius ogsaa imod, selv om han ikke

helt forbyder det at drikke. Meget maadeholden synes vi vel han er, naar han siger, at »vi maa vel stjæle os en glad Stund til og drikke en Skaal Øl med hverandre, endogsaa over vor Tørst, om vi ellers ikke slemme og demme«. Og naar han taler »om Samkomme«, begynder han: »Naar I komme tilsammen og skulle drikke en Skaal Øl over eders Tørst med hverandre«. Men gaar han end ud fra, at saadan er Tilstanden, saa taler han dog imod den og siger: »End dog ingen skulde drikke sig fuld og drukken; det er et Svinelevned«. Ikke blot Mænd, men ogsaa Kvinder kunde drikke »en Skaal Øl over deres Tørst«, men »det skal være langt fra, at en Jordemoder skal være en fuld og drukken Kvinde«. — Han advarer sine Tilhørere mod at »have Ølkonens Hus i Købsted eller paa Landsbyen kærer end det Hus, din kære Hustru og Børn er udi«. Nej, vil du drikke, saa hør et praktisk Raad, saa drik hjemme, »saa kan du gaa udi din Seng, naar som du haver fanget en Skaal Øl over din Tørst«. Giver Palladius end saadanne gode Raad, saa kan han dog ogsaa tale umaadelig skarpe Ord mod Drikketiet. Den, som lever i Drikfældighed, »skydes hovedkulds ind i Helvede, at Djævelen skal der skænke dig Helvedes Ild til evig Tid for den formaledidede Slemmen og Demmen«.

Kan han saaledes revse Synden, saa kan han ogsaa tale smukt til Menigheden om, hvorledes de skal sørge for deres Kirke og Kirkegaard ved f. Eks. om Foraaret »at føre Maj ind« i Kirken, og »Tavlerne og Billederne kunde de sla paa Væggen«, og ved Bryllup bør de have to Blussestager i Kirken. Ganske vist er det ligesom i den katolske Kirke, men man skal ikke vrage alt, blot fordi Pavens Folk har det. »Det hændte dem, som begyndte først at bryde Pavdommen ned, som det plejer at hælde en Tømmermand, der bryder et gammelt Hus ned: han bryder ogsaa i sønder uforseendes en Løsholt eller andet saadant, som maatte end have tjent udi det nye Hus. Saa gik det ogsaa med disse Blussestager og andet mer«.

Disse Ord viser os Palladius som den fornuftige og besindige Mand, der er langt mere moderat i sin Færd end mange af hans samtidige »Billedstormere«. — Allerede tidligere er nævnt hans Opfordring til at tænke paa Gud, naar de gaar paa Kirkegaarden og ikke »gaa og holde Faddersnak og Svalder med hverandre«, og de maa »ingen at tilstede at ride og rende ind paa Kirkegaarden i Bryllupstid«, men Kirkeværgerne skal lade Græsset slaa paa den »to heller tre Gange om Sommeren« og aldrig tillade »Øg eller Fæ« at komme paa den, men »holde Kirkegaarden ren som I holder jer Seng ren i jert Hus«. — Og ved Indretningen af Kirken bør de tænke paa Præsten og lade Prædikestolen staa »op til et Vindue, Sognepræsten til gode om Vinteren, og besynderlig naar hans Øjne de falme og dummes«, ligesom de bør redeligt betale Tiende til deres Sognepræst og Sognedegn.

Degnens Embede bestod i de Tider i, at han skulde ringe Kirkens Klokker, synge ved Gudstjenesten og under-vise Børnene; og Uddannelse havde Degnene jo i mange Tilfælde ingen af, derfor var der vel ogsaa adskillige uheldige Elementer iblandt dem; men om nogen ikke tager Vare paa sit Embede, da beder Palladius Menigheden »give trolig tilkende, hvis Brøst I vide«. Før Gudstjenesten begynder, skal de unge Karle og Drengene i Kirkebyen, naar »Degnen klemter 15—16 Klemt, efter første Klokke er ringet«, vide, at det klemter til Børnelærdom og samles i Kirken, hvor »Eders Sognedegn skal staa og læse Børnelærdom for Eder med Lyst og Læmpe, eftersom den Degnebog udviser, som blev prentet udi København«, »og hvilke smaa Drengene, som I fornemme, at de lære vel, og det løber i dem som brød Smør, hvad Degnen lærer dem, og de vil have Bog og vil til Skole, naar I spør dem ad, saa lader dem gerne komme til næste Købsted til Skole . . . saa at I kunne faa af Eders egne Børn til Sognepræster og til Sognedegne, det vaar jo Eders store Ære, desligeste til Borgmestre, Raadmænd, Skrivere etc.« Kniber det med

at underholde dem i deres Studentertid, saa »faar dem Høkrogen i Munden, og lader dem føde sig selv! I saa aldrig nogen Pebling svelte ihjel«.

Noget lystøligt Liv har det vist ellers ikke været at være Pebling i den Tid. Det store Antal gjorde jo ogsaa, at mange Studenter aldrig blev til noget. Man maa nok spørge, hvad der blev af alle de Peblinge, naar Palladius oplyser sine Tilhørere om, at der paa den Tid, da han gik i Skole, var saa mange, at »vi maatte hen oven paa Skoleloften . . . det vaar fuld baade oven og neden: 700 udi Riber Skole, 900 udi Roskild Skole«, og »der er halvtredje hundred dejlige Peblinge paa denne Dag . . . udi Københavns Skole«. Men Palladius opfordrer stærkt sine Tilhørere til at lade deres Børn lære noget. Som et Eksempel til Efterfølgelse fortæller han om Børneopdragelsen i Tyskland, hvor han i Jena har set, at de smaa Børn paa 4—6 Aar Kl. 1 kommer hen i Kirken, hvor Kapellanen saa læser Børnelærdom for dem, og »imellem staar Klokkeren ved Alteret og skær Peberkage til Børnene, det skifter Kapellanen imellem dem«. Dersom Børnene ikke vil til Degnen, »da slaa dem dertil med Riset! Det er bedre, end Bøddelen skulle slaa dem«. Dog er det ikke saadan, at Forældrene skal mene, at Degnen besørger det hele angaaende Børnenes Oplærelse i Kristendom. Nej, de »skal lade deres smaa Børn aldrig bruge en Mundfuld Mad om Morgenen, før de have hørt dem bede Fadervor, og da sætte de ved Enden: »Mad i Guds Navn«; som en liden Pige, to Aar gammel, gjorde nu nylig udi Bjærgby Kirke, der hun læste for mig: frels os (sagde hun) fra alt ondt, Amen, Mad i Guds Navn«. Og han fortæller til Efterfølgelse for de sjællandske Bønder, at »udi Købstæder vænne vi vor Børn til at læse den fremgangendes Søndags Evangelium op, straks efter at di have læst til og fra Bords, saa nødes di til at læret paa deres Fingre, inden den anden Søndag kommer«.

Ikke blot Børnene skal de have Omsorg for, men ogsaa

for Tyendet. Husbond og Husmoder har et Ansvar for Tyendets Salighed, og derfor skal »hver Dannemand med sine Pebersvende, unge Karle og Dreng« gaa til Kirken om Søndagen, og ikke blot det, men ogsaa bevæge dem til at gaa til Alters, »da finge di en gudfrygtige Ungdom, at di ikke saa turde klage paa den unge Tyende, som di gøre, at di er ulydige, utro, genstridige, løse paa Tøjlen, tør ride deres Hosbond og Hustru i Vand med deres onde Munde, ville intet gøre mere end som dem selv lyster, vil have stor Løn o. s. v.« — Er det ikke, som man kan høre Folk klage sig den Dag i Dag. — Der er intet nyt under Solen. — Grunden er vel ikke den, at Husbond og Madmoder ikke følger Palladius' Formaning.

Gang paa Gang minder Palladius sine Tilhørere om de fattige. Han opfordrer dem til at sørge for deres egne »husarmet her udi Sognen«, »andre fattige er fattige Peblinger, andre er som ikke selv har Hus«, og som kommer og beder om Husly, »læner dem gerne Hus i Jesu Navn«, endvidere er der Sognepræst og Sognedegn, »om dem gik Fattigdom ad, da er I forpligtige at diele et Stykke Brød med dennom«. Endelig er der de fattige, »som ligge indlagt i Hospitalet i København (Helliggæstes Hus) og andersteds omkring i Seelands Land«. Dog skal de ikke uden videre give til alle og enhver, men »naar di komme og bede Eder om Guds Almisse, da maa I vel høre, om di kunne deres ti Budord, Troen og Fadervor; kunne di deres Børnelærdom, da giver dem i Jesu Navn! Kunne di dem ikke, heller Stodderen er saa stolt, at han ikke vil læse dem op for dig, da kant du vel lade hannem gaa og pille sig, til han vil saadant lære. Saa gør jeg, naar di komme til mig«. — Hvad mon en »fattig rejsende« i vore Dage vilde sige, om han blev mødt med et saadant Forlangende?

Den, der ikke er gavmild og lever efter Guds Ord, skal Gud nok finde med sin Straf. Giver du ikke til de fattige, skal »Gud tømme dine Hænder hjemme udi dit Hus, at du skalt ikke faa saa møget, som du kan tage mel-

lem dine Fingre og stoppe i din Mund«, og laaner du ikke den fattige Hus, skal Gud »tilstede, at der kommer Ild paa alle fire Hjørner af dit Hus, at du skal siden gaa med din Hustru og Børn og tigge Hus af andre«. Den, der narrer Præst eller Degn for Tiende »skulle miste tyve Gang saa møget paa en anden Side igen for det«.

Ikke blot med Hensyn til at give straffer Gud, men »lader du din Stol staa tit og ofte tom inden disse Døre (Kirken) . . . skalt du ikke faa saa møget Brød, som du kan stoppe udi din Mund«, og »foragter du Guds hellige Ord . . . vil han lade dig straffe ved Øxen og Daler! Han haver vel et Ris at sla dig med«.

En ejendommelig og stor Mand var Peder Palladius, en nidkær og tro Tjener i den danske Kirke. Hans Visitsatsbog viser det blandt andet. Den er et Minde, som det vel er værd at dvæle ved i vor urolige, i mange Henseender lovløse og ugudelige Tid. Den er, som en af dens Udgivere C. Rosenberg siger, »den Dag i Dag . . . baade en opbyggelig og en fædrelandsk, derhos en ualmindelig underholdende Bog«.

F r. L a r s e n.

LÆREREN OG SPEJDERBEVÆGELSEN

Det er et glædeligt Tidens Tegn, at mange Lærere tager Del i Spejderarbejdet. Fortegnelsen over Lederne af Spejdertroppe og F. D. F. Kredse indeholder mange, der staar i Skolens Tjeneste (Lærere og Adjunkter), og man kan vel ogsaa sige, at Lærere burde have Interesse for det Arbejde, som egentlig er Lærerens, men som andre heldigvis jo ogsaa tager Del i.

Med Spejderbevægelsen tænkes her paa den Bevægelse, som er K. F. U. M.s, eller F. D. F., som staar i Tilknytning til K. F. U. M. eller en Menighed. Andre Korps har vel ogsaa deres Berettigelse, men Korps, hvis Maal er at føre Drengene til Kristus, har deres største Berettigelse.

Spejderbevægelsen og Friluftsliv hører nøje sammen. Vi glæder os over at se de raske Spejdere om Sommeren, naar de kommer syngende hen ad Landevejen. Brune er de som Mulatter, og et glimrende Humør har de næsten altid. Jeg var saa lykkelig at være med i Marselisborg-Lejren 1926, som F. D. F. arrangerede. Her tilbragte over 2000 Drengene 10 herlige Dage i en storslaaet dansk Natur. Et udmærket Kammeratskab herskede alle Vegne. Særlig morsomme var Skotterne, der sammen med Nordmænd, Svenskere, Tyskere og Flensborgere var med til at give Lejren Kolorit. Skotternes tærnede Skørt vakte Opsigt, og de blev indkvarterede hos danske Drengene, een hvert Sted. Tro mig: saadanne Sammenkomster mellem mange Nationers Drengene peger nærmere hen imod Verdensfreden end Folkenes Forbund. Jeg foretrækker 14 Dages Lejrlev med dets Strabadser frem for 14 Dages Ophold ved et Badehotel ved Vesterhavet. Rundt om i Landet har F. D. F. deres faste Sommerlejre. Her er fuldt besat i Sommerferien af glade Drengene. De skulde se en saadan Sommerlejrdræng sige Tak til Føreren for Opholdet. Hans Øjne straalere, og Haandtrykket er særlig kraftigt. Jo vist er Væbner- og Spejderliv sundt!

Paa mange Kostskoler (f. Eks. Haslev Gymnasium) er der Spejdertroppe, som en af Lærerne er Fører for. Han kommer til at kende sine Elever meget bedre, end dersom han kun havde dem 36 Timer om Ugen. Og Eleverne synes, at »Skolemesteren« virkelig er en udmærket Kammerat, som de ser op til og beundrer.

Det bliver vist mere og mere almindeligt, at Lærere foretager Ture med deres Elever. Skolerejsehjemmene er

indrettet for at tage imod saadanne. I Tyskland har man oprettet Herberger, hvor man for en billig Betaling kan faa en Seng og Morgenmad. Her i Landet er der et Par Stykker. Blot de blev mere almindelige.

Legemlig og aandelig Opdragelse skal gaa Haand i Haand. De er lige vigtige. Dog maa den legemlige Opdragelse aldrig faa et Maal i sig selv, men den skal være den aandelige Opdragelses Tjener. Vor Tid er en sportsgal Tid, men mange har alligevel forstaaet den vanskelige Kunst: at kombinere legemlig og aandelig Opdragelse saadan, at der opnaas det bedste Resultat.

Det sker tit, at en ung Lærer, naar han kommer til et Sogn eller en By, bliver opfordret til at tage Del i Spejderarbejdet der, og mange har ogsaa — skønt de stod over for det med megen Famlen — taget Del deri, og ofte har det fanget deres Interesse og er blevet et Arbejde, som de har faaet kært.

Nogle hævder, at disse Foreninger vil tage Drengene bort fra Hjemmene. En kendt Ungdomsarbejder svarer hertil: »En Drengs Omgangskreds lignes ved en Elipse, der har to Centrer, allerførst hans Hjem og saa hans Kammerater.« Var Kammeraterne daarlige, ja saa burde Drengen blive hjemme, men gode Kammerater har meget stor Indflydelse. Naar en Dreng først faar sin Forening kær, vil han faa sit Hjem endnu mere kært. Han vil tage Kammerater med hjem, og er Forældrene forstaaende over for Kammeratskab, vanker der maaske Kaffe en Gang imellem. Alle Smaasammenkomster Drengene imellem holdes i Hjemmet, saadan at det udmærkede sker, at Foreningsliv bliver til Hjemliv.

Andre siger, at det uniformerede Drengearbejde er Militærvæsen. Dersom man imidlertid skal have med saadant Arbejde at gøre, skal der være Orden og Disciplin i Rækkerne. Uniformer er praktisk og er med til at udjævne Klasseforskellen. Rigmandens Søn er klædt som Fattigmandens. I mange Skoler er der jo ogsaa en

næsten militær Disciplin og Orden. Det er kun godt og yndes ogsaa af Børn, der i sig selv er uhyre uordentlige.

Tit viser det sig ogsaa, at Drengene, der er Medlemmer af saadanne Korps, er de bedste Drengene — maaske ikke de dygtigste, men de mest medgørlige. Ogsaa det er meget værd. —

Nægtes kan det ikke, at K. F. U. M. i de sidste Aar har — eller væsentlig har lagt deres Hovedarbejde paa Drengearbejde. Ifølge Navnet er K. F. U. M. et Arbejde for unge Mænd. Maaske var det en Idé, den, som Højskoleforstander Pagh Petersen har faaet: at samle alt uniformeret Drengearbejde for sig og saa lade K. F. U. M. tage sig af Arbejdet for de unge Mænd. For nogle Aar siden forsøgtes en Sammenslutning af Frivilligt Drenges-Forbund og K. F. U. M. Spejderne i Danmark. Tanken vandt ikke den fornødne Tilslutning, men »Sammenslutningen« skal nok komme engang med det første. Det var ogsaa rart at vide, at det kristne uniformerede Drengearbejde var samlet i eet Korps.

Denne Artikel er skrevet for at give, om det var muligt, endnu flere Lærere Interesse for det Arbejde, der gøres under K. F. U. M.s eller Menighedens Forsorg. »Nutidens Drengene bliver Fremtidens Mænd«, og var det ikke herligt, om Fremtidens Mænd med Sandhed kunde synge:

Vi har valgt den største Herre
og gaar frem som Væbnervagt,
vi gaar frem med hævet Pande
og med Livets Gud i Pagt. —

Givskud Skole pr. Jelling, i Januar.

I m. B o r g a a (28).

.....

AFSKEDSHILSEN TIL HASLEV SEMINARIUM

Det er Skik, siger man, at 3. Klasses Afskedshilsen findes paa Tryk her i Aarsskriftet; og et gammelt Ord siger: »Skik følge eller Land fly.« — Jeg er egentlig ikke glad for at følge denne Skik, fordi jeg føler mig for ung til selv at levere et nogenlunde vægtigt Bidrag hertil, og jeg ejer ikke noget egentligt Manuskript, idet meget, af hvad jeg den Aften sagde, fødtes af Øjeblikkets Stemning; men da dette sker paa Opfordring, bøjer jeg mig for Traditionen og støtter mig til Hukommelsen, idet jeg haaber nogenlunde at faa den rigtige Ordlyd frem, og jeg haaber tillige, at mine Ord i nogen Maade maa være et Udtryk for de Følelser, som besjælede os unge ved den Lejlighed, hvor vi sidste Gang under gamle Vilkaar samledes til Fest paa Seminariet.

Vi er en Flok af unge, som nu har naaet det Maal, vi havde sat os, da vi for fire Aar siden begyndte vort Seminarieliv. — Dengang stod det Maal saa langt i det fjerne, det stod saa langt borte, og de fleste af os syntes sikkert, at Vejen frem var uendelig lang; men Maalet stod der som en lysende Stjerne, det var det, hvorom alle vore Tanker kredsede, det var det, vi satte vore Evner, vore Kræfter og vort Arbejde ind paa at naa, og nu staar vi ved Maalet og ser ad den tilbagelagte Vej, som nu synes meget kortere, end da vi for fire Aar siden stod med Blikket rettet fremad.

Det er underlige Følelser, som da gør sig gældende, det er blandede Følelser, Følelser, som rummer Vemod, Længsel og Glæde. Hvor kan vi i Dag andet end føle Glæde over det, som er Resultatet af disse Aars Arbejde; thi Kamp og slidsomt Arbejde gav disse Aar os rigeligt af, hver fik sit om end i forskelligt Maal; men nu er Re-

Dimittenderne 1928.

sultatet naaet, Sejren er vunden, og »hvem tæller vel de tabte Slag paa Sejrens Dag«, det er der ingen, der gør, og derfor er det Glæden, som fylder vort Bryst. — Men det er tillige saaledes, at selv om vi føler os glade og føler os stærkt knyttet til vor Skole, saa maa vi dog længes bort, om vi da ellers ejer Fremdrift og Virketrang, længes ud til det Arbejde, som vi ved venter paa os, til de Opgaver, som venter paa at tage netop vore Evner og Kræfter i Brug. — Saadan er det for os; men der er sikkert heller ingen Tvivl om, at der er andre, som maaske af helt andre Grunde ønsker sig bort; der var vel dem, som kom hertil med de store Forventninger, maaske ogsaa for store, og opdagede saa, at ikke alt svarede til Forventningerne, og Resultatet blev maaske, om ikke just skuffede Forhaabninger og bristede Illusioner, saa dog noget i den Retning, og derfor af den Grund længes bort til nye og forandrede Forhold. — Jeg maa dertil sige, at jeg forstaar saa godt den Tanke, fordi jeg selv har prøvet noget af det samme; thi ogsaa jeg kom hertil med store Forventninger, maaske ogsaa for store, og det skal jo ikke skjules, at man i Seminarietiden kan møde Tilskikkelser af forskellig Art, Tilskikkelser, som kan være smertefulde, jeg ved, at ofte førtes min Tanke ud paa bundløse Dybder, og Resultatet blev ofte Modløshed og Angst for Fremtiden.

Og ser vi saa paa selve Eksamenstiden, saa er det klart, at heller ikke den knytter os stærkt hertil — tværtimod; thi ingen Tid er vel som denne fuld af rastløs Spænding og nervøs Uro; og er vi ærlige, maa vi ogsaa indrømme, at der er ingen Tid, der som denne kalder paa alt det daarligste i Mennesker, der er vel ingen Tid, hvor Selvgodhed, Egenkærlighed og Misundelse næsten indtil Bitterhed florerer som netop i Eksamenstiden, og selv om dette maaske nok er af mere overfladisk Art og ikke bunder saa dybt, saa synes jeg, at hvis man tager sin Gerning alvorlig, saa maa man undertiden standse og

spørge: »Egner du dig egentlig med disse Egenskaber til at være Lærer?» og jeg tror ikke, ret mange af os er helt fri for dette. — Der kan være Grund nok til at længes bort fra dette og prøve paa at naa noget skønnere og bedre; der kan være Grund nok til med Per Gynt at sige:

»Lad os glemme det vrangt og skakke
og det, som er saart og hvast.«

Nu ved jeg godt, at mange vil sige, hvorfor dog drage alt dette frem nu, men hertil svarer jeg aabent og ærligt, at selv kan jeg ikke ved en Lejlighed som denne dvæle ved alt det smukke og minderige, alt det, som med stærke og dyre Baand knytter mig til Haslev, uden samtidig at dvæle ved den anden Side af Sagen, fordi begge Dele har prentet sig lige stærkt i mit unge Sind. — Men selv om det nu er saaledes, at jeg ofte har længtes bort herfra, saa føler jeg grant, at naar jeg nu kommer hjem og gaar der mellem de høje Bakker, som spærrer for Udsynet, saa vil mine Tanker ofte tage Flugt over Bakkekammene og gaa til Haslev; og naar det er saaledes, saa skyldes det, at jeg her trods alt oplevede mine skønneste, lykkeligste og rigeste Ungdomsaar, en Tid, som paa saa mange Maader og med mange stærke og dyre Baand knytter mig til Haslev; og jeg tør vel nok sige, at de fleste af os har det paa lignende Maade, og selv om vi ikke alle maaske føler det lige stærkt paa Grund af forskellig Natur, saas vi dog sikkert om dette, at disse fire Aar trods alt var en god Tid, en minderig Tid, en Tid, som skænkede os rige Impulser, gyldne Værdier, fra hvis Skatkammer vi ofte i stille Stunder kan hente Tanker frem og dvæle ved. — Naar vi derfor nu, da vi staar ved Afslutningen, og Opbruddets Time er inde, standser og ser tilbage over svundne Dage, skydende det mindre behagelige i Baggrunden og dvælende ved det, som betyder noget for os, da er det selvsagt Taknemmelighedsfølelsen, som gør

sig gældende; og naar jeg derfor ved en Lejlighed som denne staar her for at bringe vor Afskedshilsen til alle gamle Forhold, da er det mit Ønske, at mine Ord maa forme sig som et Udtryk for vor dybtfølte Tak for Dagen, der svandt. — Der kunde jo være mange enkelte Ting at drage frem og sige Tak for; thi sandelig — vi fik at erfare, hvad det vil sige at modtage, hvad der strømmede fra levende, friske Hjerter, som bankede varmt for den Ungdom, der vilde tage imod, hvad de bød ud fra egen dybe Livserfaring.

Skulde jeg nævne, hvad der dybest prægede mig selv, navnlig i tredie Klasse, da maa jeg have Lov at nævne Historien; thi hvis man tager den mere end som Lektie, da synes jeg, den viser os levende Billeder af svundne Tider, viser os, hvordan Slægt efter Slægt er vokset op som Blomster i Vaar, er modnet til Frugt i Livets Sommer, har kastet sine Frø for saa, naar Vinteren kom, at segne og synke i Muld, viser os, klart som Dagen, Menneskelivets Vilkaar.

Men fuldt paa Højde med dette kommer ogsaa vore Dansktimer, ingen Steder finder man vel som i Litteraturen Udtryk for de forskellige Tidens Aandsliv i vort Folk, og for mange af os gælder sikkert Digterens Ord, at »Øjet blev stort og vaadt,« naar vi i tavs Forundring lyttede til, hvad der blev os fortalt; og her maa jeg maaske have Lov til at bringe min Dansklærer en Tak for den Gennemgang af Grundtvigs Indsats i dansk Litteratur og dansk Aandsliv, som vi fik; den Kærlighed til og Forstaaelse af Grundtvig, som fra min Lærer aandede mig i Møde, gjorde, at disse Timer for mig blev Højdepunktet i 3. Klasse, og nu ved jeg saare vel, at saaledes er det ikke for alle; men jeg er dog sikker paa, at hver især har sit, som der kan peges paa og siges om, at det var Højden. — Foruden disse Ting kunde der peges paa mange andre, men her skal blot lyde en Tak, en Tak til hver enkelt af vore Læremestre, fordi de hver især ud fra

egen Personlighed og Livsanskuelse har været med til at præge os, en Tak, fordi hver især har stræbt efter at vise os unge Vejen frem til Livets evige, stedserindende Kilder. — Men tillige er der andet, som ogsaa er Tak værd, nemlig dette, som vi, synes jeg, har mærket i den sidste Tid, dette, at selv om vi nu rejser bort herfra, saa er vi dog ikke færdige med Haslev, der er en Kærlighed, som omfatter os, ogsaa naar vi er borte, og det er godt; thi jeg tror, at skal vi unge naa noget her i Livet, saa sker det trods alle Talemaader om Frihed og Selvstændighed kun, hvor der er levende, sund Vekselvirkning mellem gammel og ung; og selv ved jeg, at det giver Tryghedsfølelse at vide, at man altid maa komme og hente Raad og Vejledning i vanskelige Tider, og det giver Ansvarsfølelse at vide, at der er Mennesker, for hvem det ikke er ligegyldigt, hvordan det gaar os, men som glæder sig med os, naar vi har »bliden Bør«, og føler med os, naar vi sejler i Modvind. — Naar vi derfor ved denne Lejlighed for sidste Gang er samlet til Fest under gamle Vilkaar, da tror jeg, vi enigt kan samles om at bringe en Tak for svunden Tid og ønske, at Guds Velsignelse maa hvile over vor Skole i samme Grad som hidtil, og at vore Læremestre maa betyde det samme for den Ungdom, der færdes her, som de har betydet for os. — Naar jeg derfor gerne vilde sammenfatte, hvad jeg føler, i noget bestemt og paa en saadan Maade, at mine Venner vil give mig Tilslutning, saa synes jeg ikke, jeg kan gøre det bedre end gennem Chr. Richardts Ord at bringe jer alle en Tak, fordi I altid har villet lære os:

»At elske, hvad der trives
og sætter Frugt i sin Art,
om ej det drives
til Modenhed i Fart,
og hade, hvad der gærer,
naar kun det sætter Blærer
og aldrig bliver klart.«

Med Hilsen fra Holdet 1928.

Chr. Petersen.

ET JUBILÆUMSFORSLAG.

Naar vort kære »Sem.« i 1930 fylder 25 Aar, kunde det være interessant, om vi i den Anledning kunde faa en lignende Bog, som den Nissum har i »Nissumstaten«.

Om vort kære Seminarium eller den ærede Bestyrelse for Elevforeningen tænker paa at udgive en saadan Bog, ved jeg ikke, men det tænker jeg ikke, fordi Tiderne ikke just opfordrer til sligt, og dog tror jeg, at vi let kunde faa en »Haslevstat« for billige Penge, hvis vi greb Sagen lidt anderledes an end de Mænd af Nissum. Vi behøver f. Eks. ikke de mange Hundrede Elevbilleder; men vi kunde nøjes med ca. 25 Billeder af de svundne 25 Aars Afgangshold (jvf. Billederne af de sidste Hold i Aarskriftet).

Hvis Sagen vinder Bifald, kunde Aarskriftet for 1929, der kommer 1930, jo ændres til en »Haslevstat«, eller hvad Bogen nu skulde hedde.

En saadan Bog bør selvfølgelig indeholde en Oversigt over Seminariets og Lærerpersonalets Historie i de svundne 25 Aar. Dernæst Eleverne Aargang efter Aargang: a) Et Billede af Holdet paa en hel Side. b) Dernæst en kort Biografi af samtlige Elever paa Holdet. Hvert Hold har jo sikkert sit Billede, som dette Holds Mappesformand kunde indsende, forsynet med Numre og Navne samt indsamlede Biografier, til Elevforeningens Bestyrelse.

Til sidst bør Bogen vel indeholde et større Register.

Vi kender kun saa lidt til hinanden. Mon ikke en saadan lille Bog kunde have en Gerning at udrette iblandt os?

*P. Julius Damgaard (24),
Hoptrup.*

— — —

Hr. Damgaards Forslag er godt. Men Elevforeningen vil sikkert ikke kunne magte den økonomiske Side af Sagen, med mindre Seminariets Bestyrelse i Erkendelse af Elevforeningens Betydning for Sem. vil bevilge Elevforeningen et Pengetilskud til et saadant Værks Udgivelse. Men derom vides paa nuværende Tidspunkt intet med Sikkerhed.

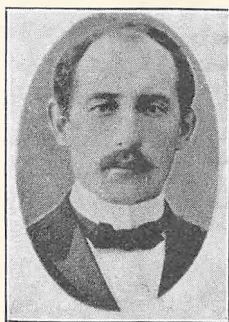
Red.

FRA AAR TIL AAR.

I. Mindeord.

En Junidag 1928 bragte »Folkeskolen« Bud om, at Lærer P. Hansen, Damholt, efter kun faa Dages Sygeleje var afgaaet ved Døden.

Meddelelsen og Billedet af det kendte, kære Ansigt, der ledsagede den, vakte et Væld af Minder, og Tankerne gik som saa ofte før paa Langfart til Skolebyen i det dejlige Sydsjælland, til den Kreds, der mødtes 1909 — fremmede og ukendte for hverandre — og skiltes 1912 som en

Lærer P. Hansen, Damholt.

Venneflokk. Nu var Flokken bleven een mindre. Den første var gaaet bort.

Gerne havde jeg lagt en Blomst paa Vennens Kiste, men allerede i en Maaned havde Vinden leget over hans Grav i Vestjylland. Jeg maa derfor nøjes med og være glad for at faa Lov til at lægge en lille beskeden Mindeblomst i Elevforeningens Aarsskrift.

P. Hansen havde to Hovedegenskaber, som gjorde ham elsket og afholdt baade i og uden for hans egen Kreds: Han var stiltfærdig og beskeden. Han var aldrig at finde blandt dem, der raabte op eller brugte Albuerne.

Netop derfor var han skattet, og netop derfor er det let at binde ham en Mindekrans — iflettet Sprogets skønneste Adjektiver. — »Tolv'erne« husker ham sikkert alle, hans lidt slentrende Gang og hans tilsyneladende saa ubekymrede og sorgløse Ansigtsudtryk. Derimod ved vist ikke mange, at bag det smilende Ydre lurede Tungesindet, som maaske hidrørte fra det Hjerteonde, der sammen med en Lungebetændelse saa tidlig lagde ham i Graven. Hans Værelse var et yndet Samlingssted. Skønt han ingen Læsehest var, var han i visse Fag endog ualmindelig godt begavet. Dertil kom, at man aldrig forgæves bad ham om en Haandsrækning ved Lektierne, hvorfor baade hans Tid og hans Kræfter blev umaadelig misbrugt. Han var en fin og nobel, lidt bly, hjertensgod Kammerat. — Da »Tolv'erne« efter endt Eksamen spredtes ud over Landet, blev P. Hansen endnu i nogle Aar paa sin Hjemegn. 1917 plantedes han om fra Sjællands frugtbare Jord til et vestjysk Hedesogn, i hvilket han slog udmærket Rod. Gennem 11 Aars dygtigt og trofast Arbejde vandt han her Beboernes Agtelse og Børnenes Kærlighed, og smukke Minde- og Takkeord lød ved hans Baare fra Forældre, Kolleger og foresatte. Han fik Vestjylland kær; han elskede at strejfe om paa de vide, ensomme Sletter med Bøsse og Hund, han vandt den jævne, vestjyske Befolkning som fordem Kammeraterne ved sin stille, beskedne Færd. Lad os sammen med den slaa Kreds om hans Minde og bevare det i trofast Erindring, og lad os sende hans Hustru og hans to smaa Drengene en kærlig Tanke. Vi mistede meget, de mistede mere.

CHR. LUND,
Simmersted.

II. Forflyttelser m. m.

Chr. Th. Roos (09), forflyttet fra Gilleleje til Græsted som Førstelærer.
Kr. Jensen Hansen (19), Præst i Amerika, 1320 9m Street, Marinette,
Wisconsin, U. S. A.

Maren S. Pedersen (19), ansat i Vejstrup pr. Sjølund.

- Kate Ingeborg Petersen (f. Olsen) (20) er blevet gift og bor i Guldborg, Falster.
- Margrethe Esbech, (Jensen) (23) er blevet gift med Pastor Rasmussen, Marslev, Fyn.
- Henry Kehler Larsen (23) er ansat som fast Vikar paa Frederiksberg og gift med Else Kofoed (23).
- Thorvald Petersen (23) er blevet Førstelærer i Vester Assels, Mors.
- Johannes Thomsen (23) er blevet gift og er ansat som Realskolebestyrer i Hvidbjerg, Thyholm.
- Breindahl Aagaard (24), ansat i Allingaabro og g. m. Magdelene Skousen (26).
- Karis Bang (24), g. m. Pastor Christensen, Næsborg pr. Løgstør.
- Henry Christensen (24), ansat i Vaag, Færøerne, og g. m. en Færingepige.
- Karen Christensen (24), ansat i Bandholm.
- Valdemar Rasmussen (24) er blevet Lærer paa Femø og g. m. Anna Petersen (25).
- Kristen Frederiksen (24) i Bøvl pr. Sdr. Omme er blevet g. m. Marie Henriksen (24).
- Axel Quistgaard Hansen (24), ansat i Nykøbing, Falster.
- Weber Jensen (24), ansat i Faarevejle.
- Ebba Munch-Sørensen (24) er blevet Sekretær i Roskilde K. F. U. K.
- Else Munch Petersen, Lærerinde i Hillerød.
- Hartvig Møller (24), Enelærer i Strandelhjørn.
- Joh. Kymer (24), ansat som Lærer i Rønne.
- Karoline Nielsen (24), Lærerinde i Magleby, Skelskør.
- Richardt Tange (24), ansat i Espe, Fyn.
- Friedrich Tychsen (24), Enelærer i Bystrup.
- Ejnar Walfred Jensen (25), g. m. Sarah Ousager Hansen (25), Viborg.
- Carl Lauritsen (25), Andenlærer i Ejstrupholm.
- Rigmor Høllers (25), Lærerinde i Helsingør.
- Johannes Pedersen (25) er blevet Timelærer i Esbjerg.
- Marius Pedersen (25) er blevet Timelærer i Sønderborg.
- Ruth Pedersen (25), Timelærerinde i Kalundborg.
- Marie Petersen (25) er blevet g. m. Maskinmester Olsen, Hillerød.
- Cathrine Rømer (25), ansat som Lærerinde paa Pigeheimmet »Bakkebo«, Nr. Snede.
- J. Rahbek (25), ansat som Enelærer ved Damholt Skole, Arnborg.
- Elisabeth Hansen (25), ansat ved Realskolen, Hadsten.
- Svend Andersen (26), ansat som Førstelærer ved Statsungdomshjemmet »Bøgilgaard« pr. Kjellerup.
- Max P. E. J. Christiansen (26), Timelærer i Fredensborg.
- Johannes Johansen (26), ansat i Arnitlund.

- Emil Nielsen (26), ansat i Malling.
 Martinus Poulsen (26), ansat som Tredielærer i Vildbjerg.
 Zederkoff (26), ansat i Voldby pr. Hammel.
 Herman Bjørnvad (26), ansat ved Privatskolen, Faarevejle.
 Esther Christensen (26), ansat ved Rønde Kursus.
 Marinus Hermansen (26), ansat ved Rønde Kursus.
 Søren Hougaard (26), ansat ved Wads Kostskole, Bogø.
 Helga Jakobsen (26), ansat ved et Pige hjem i Hesselager.
 Bodil Jensen (26), ansat ved Stenlille Realskole.
 Marie Rasmussen (26), ansat paa Pige hjemmet »Skovgaarden« v. Fugle-
 bjerg.
 Jens Nielsen (27), ansat i Volstrup, Sæby.

III. Tilgang af nye Medlemmer.

- M. Kruse (16), C. I. Frandsensvej 2, Emdrup.
 Martin Larsen (20), Fur.

Aargang 1928:

- Anna Andersen, Debel, Fur.
 Svend Andersen, Virkelyst Mejeri, Sandved.
 Im. Borgaa, Givskud pr. Jelling.
 Julie Christiansen, Skolegade, Haslev.
 Søren Frandsen, Gøttrup Strand pr. Fjerritslev.
 Holger Hansen, Holmegaard Glasværk pr. Olstrup.
 Jørgen Hansen, Skolegade, Haslev.
 Hans Aage Hansen, do., do.
 Ellen Hansen, Taarnborgvej 21, Korsør.
 Gerda Hansen, Rosendal pr. Fakse.
 Karl Hansen, Fodby St.
 Alfred Rosager Hansen, Horne Skole, Horne St.
 Filip Hansen, Flemstofte, Fuglebjerg.
 Gunnar Toftager Hansen, Flintemose Skole, Bøgesø.
 Haldor Hougaard, Haslev.
 Einer Helveg, Gerding Præstegaard pr. Skørping.
 Marie Iversen Nørby, Nordby, Fanø.
 Emil Jacobsen, Nygade 4, Græsted.
 Jens Bernhard Kristensen, Munkevang, Græsted.
 Olga Wulff Kjær, Østergade 22, Assens.
 Alfred Kjøller, Østermarie St., Bornholm.
 Vilfred Nabi Nielsen, Tornby, Vendsyssel.

Else Marie Nielsen, Rude.
Ernst Nielsen, Brandelev.
Anna Nielsen, Sparresholm pr. Olstrup.
Ole Peder Nielsen, Lundegaard pr. Præstø.
Knud D. Nielsen, Skyttehusgade 20, Vejle.
Else Olesen, Præstøvej 17, Næstved.
Emmy Pedersen, Skovgaarden, Fuglebjerg.
Valdemar Pedersen, Marke pr. Svinninge.
Chr. Petersen, Veddinge pr. Faarevejle.
Samuel Petersen, Klakring, Færøerne.
Tove Rasmussen, Elektricitetsværket, Dalmose.
Cornelia Graae Rasmussen, »Arnen«, Strib.
Helga Sørensen, Smallegade 5, København F.
Hans Thybo, Karup.

REGNSKAB FOR AARET 1927—28.

Indtægt:		Udgift:	
Kassebeholdning	620 48	Annoncer i »Folkeskolene«	14 60
Kontingent	794 00	500 Postopkrævninger	18 50
Do. 36 nye Medlemmer	36 00	Frimærker og Brevkort	238 00
Portoindtægt	159 60	900 Konvolutter	17 00
Renter	22 88	500 Aarsskrifter	778 00
Ekstra Aarsskrifter	3 87	Fragt af do.	6 00
		Fotografier til do.	8 70
		Kassebeholdning	556 03
		Balance...	1636 83
Balance...	1636 83		

W. J. J. Willadsen,
Kasserer.

Undertegnede har gennemset Regnskabet og fundet det i Overensstemmelse med Bilagene.

p. T. Haslev, den 5. Aug. 1928.

J. P. Krüger,
sign.

Skodborg, den 17. Decbr. 1928.

Marie Petersen,
sign.